

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

(DİN EĞİTİMİ)

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNDE KULLANDIKLARI ÖLÇME VE

DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ İLE PROGRAMIN ÖNERDİĞİ

TEKNİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Anıl ULU

Ankara-2011

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

(DİN EĞİTİMİ)

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNDE KULLANDIKLARI ÖLÇME VE

DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ İLE PROGRAMIN ÖNERDİĞİ

TEKNİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Anıl ULU

Ankara-2011

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

(DİN EĞİTİMİ)

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

ÖĞRETMENLERİNİN DERSLERİNDE KULLANDIKLARI ÖLÇME VE

DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ İLE PROGRAMIN ÖNERDİĞİ

TEKNİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI (KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Anıl ULU

Tez Danışmanı

Yard.Doç.Dr. Yıldız Kızılabdullah

Ankara-2011

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(DİN EĞİTİMİ)

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN
DERSLERİNDE KULLANDIKLARI ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ
İLE PROGRAMIN ÖNERDİĞİ TEKNİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI
(KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Anıl ULU

Tez Danışmanı: Yard.Doç. Dr. Yıldız Kızılabdullah

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi:.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../.....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Anıl ULU

ÖNSÖZ

Eğitim-öğretim programlarının başarısını görmede en önemli unsurlardan biri ölçme ve değerlendirme aşamasıdır. Bu araştırmada 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamada olan yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının, öğretmenlere önermiş olduğu ölçme ve değerlendirme tekniklerini ve bu tekniklerin kullanımı sırasında yaşanan problemleri ve bu problemlerin çözümlüne yönelik alternatif çözümler incelenmiştir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sorunları, çalışmanın yöntemi, evren ve örneklemleri, veri toplama ve analiz aşamasına ilişkin bilgiler mevcuttur. Araştırmanın ikinci bölümünde, yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının önerdiği ölçme ve değerlendirme teknikleri tanıtılmıştır. Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerinin uygulanabilirliğini değerlendirmek için yapılan görüşmelere yer verilmiştir.

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında büyük katkıları olan, değerli görüş ve önerileriyle beni yönlendiren, karşılaştığım zorluklar karşısında beni yeniden motive eden çok kıymetli hocam Yard.Doç.Dr.Yıldız KIZILABDULLAH'a içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca her zaman bilgi birikimleri ve farklı bakış açılarıyla bana yardımcı olan bölüm hocalarımızdan Prof. Dr. Recai DOĞAN 'a ve Prof. Dr. Cemal TOSUN' a ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamız sırasında kıymetli

vakitlerini ayırıp görüşmelere katılan tüm öğretmenlerimize şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

Tüm çalışmalarımda bana her türlü manevi desteği sağlayan anneme ve ablama ayrıca teşekkür ediyorum.

Anıl ULU

Ankara - 2011

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	I
İçindekiler.....	III
I.BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi.....	1
1.2. Tezin Konusu.....	3
1.3. Tezin Amacı	3
1.4. Tezin Önemi	3
1.5. Araştırma Sorunları	4
1.6. Araştırmanın Yöntemi	5
1.6.1. Araştırmanın Deseni.....	5
1.6.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	5
1.6.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	12
II. BÖLÜM	14
KURAMSAL ÇERÇEVE	14
1.1. YENİ İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	14
1.2. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM KILAVUZUNDA YER ALAN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ	17
1.2.1. Performans Ödevi.....	18
1.2.2. Proje Ödevi.....	22
1.2.3. Gözlem Formu.....	24
1.2.4. Öz Değerlendirme Formu.....	25

1.2.5. Portfolyo (Öğrenci Ürün Dosyası)	27
1.2.6. Kavram Haritası	30
1.2.7. Rubric (Dereceli Puanlama Anahtarı)	33
1.2.8.Uzun Cevaplı Sorular	37
1.2.9. Doğru Yanlış Soruları	39
1.2.10. Çoktan Seçmeli Testler	41
1.2.11. Eşleştirmeli Sorular	44
1.2.12. Kısa Cevaplı Sorular	45
III. BÖLÜM	48
BULGULAR VE YORUMLAR.	48
1.1.YAPILAN MÜLAKATLAR ÇERÇEVESİNDE PROGRAMIN ALGILANIŞI	48
1.2.1. KATILIMCILARIMIZIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANLAYIŞI	48
1.2.2. YENİ PROGRAMIN ÖNERDİĞİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİNİN ÖLÇME İŞİNİN AMACINA UYGUNLUK DURUMU	52
1.2.3. YENİ PROGRAMININ ÖNERDİĞİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİNİN KULLANIM DÜZEYİ	57
1.2.4. PROGRAMIN ÖNERDİĞİ TEKNİKLERİN KULLANIMI SIRASINDA YAŞANAN PROBLEMLER	64
1.2.5. YAŞANAN PROBLEMLERE KATILIMCILARIN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	77
BİBLİYOGRAFYA	80
EKLER	84

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ (SORUN)

Eğitim kavramı uzmanlara ve içinde bulunulan zamana göre anlamı değişen bir kavramdır. Bu çerçevede eğitim kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. Sözlükte eğitim; “ yeni kuşakların , toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği ya da önceden saptanmış amaçlara göre insanın davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi”, olarak tanımlanmıştır. Cemal Tosun’a göre “eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme denemeleri sürecidir”. Ancak bir soru var ki, tarih boyunca her daim canlılığını korumuştur. Daha verimli bir eğitim nasıl olur? Bu soruya cevap bulabilmek adına eğitimciler tarih boyunca getirilen bilgi birikimi ve teknolojik gelişmelerden faydalanarak yeni eğitim programları hazırlamışlardır. Bu durum da doğal bir şekilde eğitim - öğretim araçlarının, öğretim de kullanılan yöntem ve stratejilerin de değişip, gelişmesine olanak sağlamıştır.

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte artık toplumun ihtiyaç duyduğu insan profili de değişime uğramıştır. Artık asıl olan bilgiye sahip olmak değil, sahip olunan bilgiyi yorumlayıp, karşılaşılan bir problem karşısında çözüm bulabilecek özellikte bir birey olmaktır. Ülkemiz milli eğitim politikasının temel amaçlarından birisi çağdaş dünyaya çağdaş insanlar yetiştirme ilkesi, 28.12.2006 tarihinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının yenilenmesini doğurmuştur. Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 21.06.2006 tarih ve 1830 sayılı teklif

yazısı üzerine yapılan toplantıda yeni bir İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı hazırlanması gerekliliği anlaşılmış olup 2007-2008 eğitim-öğretim yılından geçerli olmak üzere yeni programın hazırlanması ve bu programa uygun ders kitapları ile öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanması kararı alınmıştır.

Bir öğretim programının başarısını görmede ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin önemi büyüktür. Hiç şüphesiz yeni bir programın uygulamaya geçmesi yanında bir takım sorunları da getirecektir. Hali hazırda görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin bir kısmı, üniversite eğitimlerini yeni programa göre almadıkları için programın önerdiği yeni ölçme ve değerlendirme tekniklerini tanımamaktadırlar. Başka bir problem ise İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin yıllardır süre gelen ölçme ve değerlendirme tekniklerini terk edip yeni programa uygun teknikleri uygulamaya koymalarıdır ki bu kolay bir iş değildir. Yeni programın uygulamaya geçirilmesiyle karşılaşılabilecek problemlerden bir diğeri ise sınıfların yeterli standartlarda olmamasıdır. Sınıfların kalabalık olması, yeterli hareket alanlarının bulunmaması, okulun ve çevrenin teknolojik imkanlarının sınırlı olması gibi problemler yine programın uygulanışını olumsuz etkileyecek unsurlardır. Bu durum da ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin programın önerdiği tekniklerle yapılmasını olumsuz etkileyecektir.

Bu çalışmada araştırmanın sınırlandırılması gereği Kahramanmaraş'da görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin derslerinde kullanıyor oldukları ölçme ve değerlendirme tekniklerinin yeni programla örtüşüklüğü incelenecek olup, yeni programın getirdiği ölçme ve değerlendirme metotları uygulanamıyor ise bu durumun altındaki temel nedenler tespit edilecektir.

1.2. TEZİN KONUSU

Tezin konusu Kahramanmaraş 'da görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin öğrenci başarısını ölçmede kullandıkları ölçme ve değerlendirme metotlarının yapılandırmacı anlayışla hazırlanan yeni öğretim programdaki önerilen ölçme ve değerlendirme teknikleri ile karşılaştırılması ve programın uygulanışı esnasında öğretmenlerimizin yaşadığı problemleri tespit ederek uygun çözüm yollarını aramaktır.

1.3. TEZİN AMACI

Hazırlanan bu tezin amacı;

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında önerilen ölçme ve değerlendirme tekniklerinin Kahramanmaraş'da görev yapan öğretmenlerce ne derece uygulandığının tespit edilmesi,

uygulamada yaşanan problemlerin tespiti,

tespit edilen problemlere çözüm yollarının önerilmesi,

Kahramanmaraş'da görev yapan öğretmenlerin mevcut program hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi,

noktasında yeni öğretim programının işleyişindeki aksaklıkları tespit ederek programa işlevsellik kazandırmaktır.

1.4. TEZİN ÖNEMİ

Eğitim toplumu şekillendirme konusunda önemli yeri olan bir faktördür. Bu nedenle teknolojinin beraberinde getirdiği değişimler sonucu, çağın gereksinimlerine uygun insan nasıl yetiştirilebilir sorusu, eğitimcileri yeni öğretim programları oluşturmaya yöneltmiştir. Bu ihtiyaca cevap vermek adına tarihsel birikim ve teknolojik gelişmeler ışığında yeni öğretim programları hazırlanmıştır. Bu anlayış doğrultusunda 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarında

kullanılmak üzere yeni bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programı hazırlanmıştır.

Bu çalışma yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının uygulanabilirliğinin tespiti açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca bu tez Kahramanmaraş'ta görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin programı uygulamak için ihtiyaç duydukları noktaların giderilmesini sağlayacak hizmet içi eğitim kurslarının hazırlanmasına ışık tutabilmesi ve program geliştirme uzmanlarına geri bildirim sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Daha iyi bir eğitim nasıl olur sorusunun cevabını arama konusunda bu çalışma, programın uygulayıcısı olan öğretmenlerimizin önerilerinin barındıracak olması sebebiyle de önem taşımaktadır.

1.5. ARAŞTIRMA SORUNLARI/ HİPOTEZLER

1-Kahramanmaraş' da görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri programın önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerini ne kadar tanımaktadırlar?

2-Kahramanmaraş' da görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenleri yeni programı uygulamaya yönelik formasyon eğitimini almışlar mıdır?

3-Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmede yaşadıkları problemler nelerdir?

4-Öğretmenlerin yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkındaki eleştirileri nelerdir?

5-Öğretmenlerimizin yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri nelerdir?

1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu başlık altında araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması hakkında bilgiler verilmiştir.

1.6.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ

Yaptığımız çalışmada nitel araştırma tekniklerinden faydalandık. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma türüdür. Sosyal olguları, bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir anlayıştır.¹ Nitel araştırma yöntemleri doğal ortamda gerçekleştirildiği için, durumların anlaması ve anlamlandırılması daha sağlıklı bir şekilde yapılabilir.

Araştırmamızı yaparken nitel araştırma yönteminin kullanılmasına neden olan önemli faktörler bulunmaktadır. Nitel araştırma yöntemi doğal ortamda gerçekleştirildiği için, öğretmenlerimizin duygu ve düşüncelerine kendi ifadeleriyle ulaşma imkânı sağlamıştır. Ayrıca mülakatımıza katılan öğretmenlerimizin beden dilinden de nicel araştırmada ulaşamayacağımız verilere ulaşma imkânımız olmuştur. Nicel araştırma yönteminde katılımcıların duygu ve düşüncelerini değerlendirmek kolay bir iş olmadığı için bu araştırmada nitel araştırma yöntemini kullanmayı uygun gördük.

1.6.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmamızın evrenini Kahramanmaraş'da görev yapan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri oluşturmaktadır.

---

¹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s.39.

Nitel araştırma yöntemini kullandığımız bu tezde yöntem gereği bir takım sınırlılıklar oluşmuştur. Nitel araştırmalarda amaç genellemeler değil, bütüncül bir resim elde etmektir. Çalışılan konunun derinlemesine ve tüm olası ayrıntıları ile incelenmesi amaç edinilmiştir². Araştırmamızda, konunun detaylı bir şekilde incelenebilmesi için araştırma örneklemini sınırlandırmak gerekmektedir.

Nitel araştırmalarda örneklemin geniş olması çoğu zaman mümkün değildir. Gerek araştırma kaynaklarının sınırlılığı, gerekse kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin özelliği nedeniyle çok sayıda bireyi araştırma yöntemine dahil etmek zaten gerçekçi olmaz.³ Araştırma örneklemini belirlerken bu sebepten kartopu örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır.

Amaçlı örnekleme yöntemi zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışmasına olanak vermektedir. Kartopu örnekleme yöntemi probleme ilişkin zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir. Bu yöntemde süreç çok basit bir soruyla başlar: “ Bu konuda en çok bilgiye ve deneyime kimler sahip olabilir? Bu konuyla ilgili kim ya da kimlerle görüşmemi önerirsiniz?”⁴ Araştırmaya Kahramanmaraş Türkoğlu ilçesine bağlı olarak çalıştığım okuldaki öğretmenlere bu sorular sorularak başlanmış ve belirtilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleriyle görüşmeler yapılarak örnekleminiz oluşturulmuştur.

Örnekleminiz Kahramanmaraş merkezde ve Türkoğlu ilçesinde görev yapan on beş İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninden oluşmuştur.

Örnekleminizi oluşturan katılımcılarımızı kısaca tanıtabilirdik:

---

² Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 107.

³ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s.87.

⁴ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 107-112.

K1:

Marmara Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi bölümünden 2001 yılında mezun olmuş 33 yaşında olan bir bayan. Evli ve 2 çocuk annesi. Kahramanmaraş' da öğretmenlik yapıyor. Mesleğinin altıncı yılında. Herhangi bir lisansüstü çalışması yok. Mesleğini severek icra ediyor. K1 mülakatımıza ilgiyle yaklaşmış, elinden geldiğince bize yardımcı olmaya çalışmış bir üyemiz olarak örneklemimizde yer almıştır.

K2:

Atatürk Üniversitesi'nden 2002 yılında mezun olmuş. 32 yaşında evli ve bir çocuk babası. Mesleğinin yedinci yılını çalışıyor. Geleneksel eğitimi daha verimli olarak görüyor. Mesleğini çoğu zaman sevdiğini söylüyor. Mülakatımıza katılımda pek istekli davranmamış olsa da sorularımıza içtenlikle cevap vermeye çalışmış, örneklemimize katılımı için arkadaşlarına yönlendirme yapmış bir üyemizdir.

K3:

Uludağ Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu. 25 yaşında ve kadrolu olarak öğretmenliğinin ilk yılını çalışıyor. Daha önce bir sene ücretli öğretmen olarak görev yapmış. Mesleğinde yeni olmanın da vermiş olduğu heyecanla öğretmenlik yapmaktan çok mutlu olduğunu belirtiyor. Şuanda herhangi bir lisansüstü eğitim almadığını ancak eğitim bilimleri üzerine çalışma yapmayı planlıyor. Katılımcımız, mülakatımıza katılımda istekli tavırlar göstermiş, kendisini heyecanla ifade etmiş bir üyemizdir.

K4:

On Dokuz Mayıs Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu.2006 yılında mezun olan öğretmenimiz mesleğinin dördüncü yılını çalışıyor. Lisansüstü

çalışması olmadığını ve böyle bir çalışmayı planlamadığını belirten katılımcımız mesleğinden yavaş yavaş sıkılmaya başladığını söylüyor. Mülakatımıza katılmakta çok isteksiz davranmıştır. Yapılacak olan bu çalışmanın sorunların çözümüne destek olamayacağını düşündüğü için ilk etapta görüşme yapmak istememiştir. Ancak arkadaşının hatırını kırmamak için bu görüşmeyi yaptığını belirtmiştir.

K5:

Selçuk Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu olan katılımcımız 28 yaşında bir bayan. Mesleğinin dördüncü yılını çalışıyor. Evli ve bir çocuk annesi. Öğretmenliğin meslek olarak güzel bir iş olduğunu ancak evrak yükünün fazla olması meslek sevgisini azalttığı görüşünde. Tefsir alanında yüksek lisansa başlamış ancak devam sıkıntısı yaşadığı için bu çalışmasını yarıda bırakmak durumunda kalmış. Katılımcımız vaktinin az olmasından dolayı görüşmeye çok hevesle başlamamış ancak tüm görüşme boyunca samimi bir şekilde sorularımıza cevaplar vermiştir.

K6:

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenimiz 38 yaşında ve 2 çocuk babası. Mesleğinin sekizinci yılını çalışıyor. Öğretmenlik yapmadan önce imam olarak görev yapmış. Lisansüstü çalışma yapmamış ve yapmayı hiç düşünmemiş. Katılımcımız görüşme isteğimizi geri çevirmemiş, ancak bu görüşmeyi yapmış olmaktan pek memnun olmadığını beden diliyle göstermiştir. Zaman zaman soruları geçiştirmeye çalışmıştır.

K7:

Selçuk Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu olan katılımcımız 26 yaşında bir bay. Mesleğinin beşinci yılını çalışıyor ve mesleğinden oldukça memnun. Katılımcımız, isminin ve görev yerinin hiçbir şekilde deşifre edilmeyeceğine ikna olduktan sonra görüşmeyi kabul etmiş ve samimi cevaplar vermiştir. Arkadaşlarının isimlerini ve görev yerlerini belirterek araştırmamızda bize kolaylık sağlamıştır.

K8:

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenimiz 38 yaşında ve 3 çocuk babası. Meslekteki on ikinci yılını çalışıyor ve kendisinin artık eskisi kadar iştahlı görmüyor. Öğretmenliğin özellikle evrak tutma boyutunun çok yorucu olduğunu yoksa derse girip öğrencilerle ilgilenme kısmının hala keyifli olduğunu belirtiyor. Görüşme isteğimizi hevesle olmasa da kabul etmiş ve sorularımızı yanıtlamıştır. Görüşmemiz esnasında her geçen dakika daha sıcak davranışlarda bulunmuş ve samimi cevaplar vermiştir.

K9:

Atatürk Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu. Bayan. 25 yaşında ve bekar bir öğretmenimiz. Mesleğinin ikinci yılında ve öğretmenliği çok seviyor. Bu sevginin sürekli kalabilmesi için öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri ve yenilemeleri gerektiğine inanıyor. Şuan için herhangi bir lisansüstü programa kayıtlı olmadığını ancak gelecek yıl hadis alanında çalışma yapmak için hazırlıklara başladığını söylüyor. Katılımcımız sorularımıza ilk başlarda tereddüt içinde cevaplar vermiştir. İlerleyen dakikalarda bu rahatsızlığı geçmiş ve daha rahat bir şekilde sorularımıza cevap vermiştir.

K10: Marmara Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu. Bayan. 28 yaşında yeni evli. Kendisi meslekteki üçüncü yılını çalışıyor. Ancak bu kadrolu olarak göreve başlamadan önce yaklaşık bir sene ücretli sınıf öğretmenliği yapmış. Branşını ve öğretmenliği seviyor. Ancak uzun yıllar aynı müfredata bağlı kalıp aynı konuları konuşacak olmak kendisini biraz endişelendiriyor. Herhangi bir yüksek lisans programına kayıtlı değil ve kayıt olmayı düşünmüyor. Katılımcımız görüşme isteğimizi hemen kabul etmiş ve yardımcı olmak bizi için arkadaşlarına yönlendirmiştir. Görüşmemizde samimi davranmış , sorulara içten yanıtlar vermiştir.

K11: Ankara Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu. 26 yaşında ve bir çocuk annesi. Mesleğinde üçüncü yılı çalışıyor. Mesleğine başladığı yıl Kelam dalında lisansüstü bir programa kayıt olmuş. Ancak evlenmesi nedeniyle bu programa devam edememiş. Mesleğini sevdiğini ancak uzun süre çalışmak istemediğini söylüyor. Kendisine göre uzun süre öğretmenlik yapmak insanı monotonlaştırıyor. Bu yüzden çocuğu büyüdüğü zaman ticaretle uğraşmayı planlıyor. Görüşme isteğimizi istemeyerek de olsa kabul etmiş, sorularımıza cevap vermiştir. Zaman zaman sorularımızı geçiştirmeye çalışmıştır.

K12: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu. 41 yaşında evli ve iki çocuk babası. Öğretmenlikteki on dördüncü yılı. Öğretmen olmadan önce imamlık yapmış. Öğretmenliğin güzel bir meslek olduğunu ancak her gece yıl yaşça küçük öğrencilere hitap etmekte zorlandığını düşünüyor. Bu yüzden öğretmenliği bırakıp idareci olmayı istiyor. Katılımcımız herhangi bir lisansüstü eğitimi almadığını ve bunu hiç düşünmediğini söylüyor. Görüşme isteğimi memnuniyetle kabul etmiş ve sorularımıza samimi bir dille cevap vermiştir. Arkadaşlarının isimlerini belirterek bize yardımcı olmuştur.

K13: Marmara Üniversitesi'nden mezun, 35 yaşında ve 2 çocuk babası. Meslekteki dokuzuncu yılında ve kendisini artık yorgun hissediyor. İlk yıllardaki enerjisinin olmadığını bu yüzden artık öğretmenliğin kendisine zor geldiğini söylüyor. Bu yüzden ilerleyen yıllarda idarecilik ya da müfettişlik gibi alternatiflere yönelmeyi düşünüyor. İsteksizce görüşmemize katılmış, bu tür çalışmaların öğretmenlere bir faydasının olmayacağı görüşünde olmayacağını belirtmiştir.

K14: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunu. 38 yaşında. Bir çocuk annesi. Öğretmenlikte on birinci yılını çalışıyor. Mesleğinden oldukça memnun olduğunu belirtiyor. Herhangi bir lisansüstü programda çalışma yapmadığını söylüyor. Görüşme isteğimizi hemen kabul etmiş ancak görüşmeye başladığımızda zaman zaman isteksiz davranmıştır.

K15 Ankara Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği mezunu. Erkek yirmi dokuz yaşında evli. Öğretmenlikteki üçüncü yılını çalışıyor. Bu süreye asker öğretmen olarak çalıştığı süre de dâhil. Mesleğinden çok keyif aldığını belirtiyor. Çalıştığı yerin ulaşım imkanlarının kısıtlı olması ve ders yükü sebebiyle lisansüstü çalışma yapamadığını, merkezi bir okulda göreve başlaması durumunda Hadis dalında ilerlemek istediğini söylüyor. Görüşme isteğimi hemen kabul etmiş ve samimiyetle sorularımıza cevap vermiştir. Arkadaşlarının isimlerini vererek çalışmamıza destek olmuştur.

Araştırmamıza katılan öğretmenlerimizin durumunu bir tabloda aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

Tablo 1: Araştırmamızın örneklemini oluşturan Öğretmelere İlişkin Veriler

Öğretmenin			Mezun Olduğu Üniversite	Meslekteki
------------	--	--	-------------------------	------------

Kodu	Cinsiyeti	Yaşı		Hizmet Yılı
Katılımcı 1	Bayan	33	Marmara Ü.	6
Katılımcı 2	Bay	32	Atatürk Ü.	7
Katılımcı 3	Bayan	25	Uludağ Ü.	1
Katılımcı 4	Bay	28	19 Mayıs Ü.	4
Katılımcı 5	Bayan	28	Selçuk Ü.	4
Katılımcı 6	Bay	38	Ankara Ü.	8
Katılımcı 7	Bay	26	Selçuk Ü.	5
Katılımcı 8	Bay	38	Marmara Ü.	12
Katılımcı 9	Bayan	25	Atatürk Ü.	2
Katılımcı 10	Bayan	28	Marmara Ü.	3
Katılımcı 11	Bayan	26	Ankara Ü.	3
Katılımcı 12	Bay	41	Ankara Ü.	14
Katılımcı 13	Bay	35	Marmara Ü.	9
Katılımcı 14	Bayan	38	Ankara Ü.	11
Katılımcı 15	Bay	29	Ankara Ü.	3

1.6.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmamızda veri toplama aracı olarak görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Yaptığımız görüşmelerde mülakat yaptığımız katılımcılarımızın sadece sözleriyle neler ifade ettiğine değil, aynı zamanda beden dilleri de incelenerek ifadeleri deşifre edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmamızda temel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle hazırlamış olduğum soruların yanı sıra

katılımcıların verdiği cevaplar ışığında yeni sorular sorarak veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Mülakatımızı oluşturan temel sorular uzman görüşüne sunulmuş, gerekli dönütler alındıktan sonra sorular yeniden yapılandırılarak katılımcılarımıza yöneltilmiştir. Ayrıca katılımcılarımızın verdiği cevaplara göre yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin avantajından yararlanarak mülakat öncesinde belirlenmiş soruların yanı sıra bir takım spontane sorular sorulmuştur. Karşılıklı görüşmeye dayalı olan çalışmamızda katılımcılarımızın beden dillerini de gözlemleyerek veriler elde edilmiştir.

Görüşmeler katılımcılarımızın uygun gördüğü mekanda bire bir olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarımızın kendilerini rahat ifade edebilmeleri için ayrıca bu görüşmelerde kesinlikle isim ve okul bilgilerinin verilmeyeceği belirtilmiştir.

Araştırmamızda toplam on beş katılımcının görüşlerine yer verilmiş olsa da aslında on yedi farklı görüşme yapılmıştır. Örneklemimize dahil edilmeyen iki katılımcımız, mülakat sırasında verdikleri çelişkili cevaplar ve isteksiz tutumları nedeniyle örneklemimize dâhi edilmemiştir.

Araştırmamızda yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin yanı sıra araştırmamızın içeriğini oluşturan, yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme teknikleri, literatür araştırması ile incelenmiştir.

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmamızın bu bölümünde yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanan yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme teknikleri incelenmiştir.

1. 1. YENİ İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

2007 yılından itibaren uygulamaya konulan yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı ölçme ve değerlendirme alanında bir takım yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Yeni program “aktif öğrenme” yaklaşımı ve yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde hazırlandığı için programın önerdiği ölçme ve değerlendirme anlayışı da farklı olacaktır. Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir.⁵

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretim işi süreç olarak görüldüğü için ölçme ve değerlendirme işlemi de bu doğrultuda yapılır. Bu anlayışta amaç, ortaya çıkan ürünü değerlendirmekten çok, öğrencinin öğretim süreci boyunca sergilediği performansı değerlendirmektir. Hazırlanan yeni öğretim programında öğrencinin kendi performansına göre değerlendirilecek olmasından dolayı bu yaklaşıma “performans değerlendirmesi” adı verilmiştir. Bu da ölçme ve değerlendirmede “bireysel farklılıklara” daha fazla yer verilmesini sağlamaktadır.

Yapılandırmacılık, temelde öğrencilerin mevcut bilgilerini kullanarak yeni bilgi edinmelerini, öğrenmeyi ve kendine özgü bilgi oluşturmayı açıklamaya çalışan bir öğrenme kuramıdır. Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve

---

⁵ Kamile Ün Açıkgöz, *Aktif Öğrenme*, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir, 2005, s.17.

öğrenme ile ilgili bir kuramdır. Bu kuram bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Özünde, öğrenenin bilgiyi yapılandırması ve uygulamaya koyması vardır.⁶

Yapılandırmacı yaklaşımın en önemli özelliği, bilgiyi öğrencinin kendisinin yapılandırmasına, geliştirmesine ve oluşturmaya olanak sağlamasıdır. Bu yaklaşıma göre öğrenci, bilgiyi araştırır, bulur, yorumlar ve analiz eder, bilgiyi geliştirir, eski bilgilerle yeni bilgileri bütünleştirir ve yeniden yapılandırır.⁷

Yapılandırmacı yaklaşımda değerlendirme öğretimin içinde, öğretimden ayrı olmayan ve öğretime yön veren bir süreç olarak düşünülmektedir. Bu değerlendirme, daha öznel ve öğrenenin merkeze alındığı bir değerlendirmedir. Yapılandırmacı değerlendirme, birey olarak ne kazanıldığından çok, bilginin nasıl kazanıldığına odaklanır.⁸

Yapılandırmacı yaklaşımda süreç değerlendirilmesi yapıldığı için temel olarak öğrencinin ders içi performansı gözlemlenir. Bu yüzden öğrencilerin derse aktif katılımı sağlanmalı ve derste öğretici etkinliklere yer verilmelidir.

Yapılandırmacı yaklaşımda ölçme ve değerlendirme, başlangıç değerlendirme, süreç ve sonuç değerlendirme olmak üzere üç aşamadır.⁹

Başlangıç değerlendirme aşamasında öğretmen, öğrencilerin sahip olduğu ön bilgiler hakkında bilgi sahibi olmaya çalışır. Öğretmen bunu yaparken öğrencilere çeşitli sorular yöneltir. Böylece öğretmen uygulayacağı eğitimin düzeyini belirleyebilir.

---

⁶ Yıldız Kızılabdullah, *Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008, s.18.

⁷ Yıldız Kızılabdullah, *Din Öğretiminde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.62.

⁸ Bünyamin Yurdakul, *Eğitimde Yeni Yönelimler, Yapılandırmacılık*, PegemA Yayınları, Ankara, 2005, s. 54.

⁹ Firdevs Günes, *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 177.

Süreç değerlendirme aşamasında öğretmen düzenli aralıklarla öğrencinin gelişim düzeyini takip eder. Bu sayede performans değerlendirmesi yaparken aynı anda kullandığı öğretim tekniğinin verimliliğini ölçebilir.

Sonuç değerlendirme, eğitimin sonunda yapılan değerlendirme aşamasıdır. Bu değerlendirme ile öğrencinin öğrenme durumu, araç-gereçlerin etkinliği, kullanılan yöntem ve tekniklerin uygunluğu gibi konularda eğitimcilerle bir dönüt sağlanmaktadır. Bu aşamada, öğrencilerin ulaştığı düzey hakkında bir yargıda bulunma imkânına kavuşulur.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Kılavuzunda ölçme ve değerlendirme işi şu şekilde belirtilmiştir.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit etme ve çözme imkânı verir. Değerlendirme çalışmaları sadece sonuca yönelik olmamalı, süreç de değerlendirilerek öğrencilerin öğrenme eksiklikleri, güçlük çektikleri alanlar belirlenerek zamanında önlemler alınır. Gerektiğinde uygulanan öğrenme etkinlikleri de değiştirilir. Yapılacak olan değerlendirme çalışmaları dersin amaçları ve kazanımlarına uygun olarak öğretim etkinlikleri ile birlikte yürütülmelidir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yapılacak değerlendirme çalışmalarıyla öğrencilerin bu dersteki gelişimlerine katkı sağlamak, tespit edilen eksikliklerini gidermek birinci amaç olmalıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrencilerin okuduğunu anlama, eleştirme, yorumlama, bilgi toplama, analiz etme, sorgulama, problem çözme gibi üst düzey zihinsel becerileri farklı araç ve yöntemler kullanılarak ölçülüp

değerlendirilmelidir. Ayrıca, öğrencilerin öğrendikleri ile gerçek yaşam arasında ilişki kurma becerileri de değerlendirme sürecinde dikkate alınmalıdır. Öğrenenleri birbirleri ile karşılaştırmak yerine onlara öğrenmelerini paylaşmaları ve daha fazla öğrenmeleri için fırsat verilmelidir. Öğrenme öğretme sürecinde olduğu gibi değerlendirme çalışmalarında da öğretmen-öğrenci iş birliği esastır. Böylece değerlendirme sürecine öz değerlendirme ve akran değerlendirme yoluyla öğrenci de dâhil edilmelidir.

Ölçme ve değerlendirme sürecinde, geleneksel değerlendirme araçları yanında önceki öğrenmelerin yeni durumlara uygulanması değerlendirilir. Bu amaçla kısa cevaplı, uzun cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli vb. sorulardan oluşan testler, açık uçlu sorular, gözlem formları, posterler, görüşmeler, öz değerlendirme formları, akran değerlendirme formları, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, performans ödevleri kullanılarak öğrenci başarıları değerlendirilebilir.”¹⁰

1.2. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM KILAVUZUNDA YER ALAN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Yapılandırmacı yaklaşımda süreç değerlendirilmesi yapıldığı için, temel olarak öğrencinin ders içi performansı gözlemlenir. Bu yüzden dersin işlenişi ölçme ve değerlendirme işini doğrudan etkileyen faktördür. Eğer öğretmen, ders sürecinde klasik yaklaşımda olduğu gibi dersin merkezine kendisini getirirse, program istenilen hedeflere ulaşamayacaktır. “Aktif öğrenme” ilkesi benimsenmiş olan yapılandırmacı yaklaşımda, ders süreci öğrencinin değerlendirilmesinde büyük önem taşır. Bu yüzden ders sürecinin öğretmence bu ilke doğrultusunda planlanmış olması gerekir.

---

¹⁰ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 208.

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme işini istenilen hedeflere uygun yapılabilmesi için ünitelerin işlenişini kolaylaştıracak etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlere kılavuz kitaplar hazırlanarak yapılandırmacı yaklaşımda ölçme ve değerlendirme işinde önemli bir yeri olan ders içi performansı belirlemeye yardımcı etkinliklere yer verilmiştir.

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında “performans değerlendirmesi” esastır. Programda ifade edildiği şekliyle; “*Performans değerlendirme, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların bilgi ve becerilerini eyleme dönüştürmelerini, gerçek yaşama aktarmalarını sağlayacak durum ve ödevler aracılığıyla değerlendirme yapmak*”¹¹ biçiminde tanımlanmıştır.

Programın önerdiği yöntemler aşağıda incelenmiştir.

1.2.1. Performans Ödevi:

Öğrencilerin her dönem en az bir defa yapmaları gereken ödevlerdir. Performans ödevleri öğrencileri, günümüzde en çok aranan insan tipi olan, bilgiye ulaşan ve bu bilgiyi analiz etmeyi bilen insanlar olarak yetişmesine yardımcı olacaktır.

Performans ödevleri, öğrencinin neyi bildiğinden çok, neyi yapabileceğini değerlendirme amacını taşır. Performans ödevleri için genel olarak şunları ifade etmek mümkündür.¹²

- Alternatif değerlendirme olarak dikkate alınmalıdır.
- Genellikle öğrencinin özel becerilerini ve yeterliliğini gösterebileceği performans çalışmalarına yöneliktir.

¹¹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 208.

¹² Ahmet Turan Orhan, *Fen Eğitiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Öğretmen Adayı, Öğretmen ve Öğrenci Boyutu Dikkate Alınarak İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s.56,57.

- Öğretim çalışmalarında öğrenci performansını yansıtır ve ölçütlerinin belirlenmesi gerekir. Çalışmalarının sunumunda, değerlendirmeyi yapan öğretmen geri iletimde bulunabilir ve öğrencinin ihtiyaç duyduğu durumlarda onu destekleyebilir.

Performans ödevi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programında, *programda öngörülen eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, yaratıcılığını kullanma, araştırma yapma gibi öğrencinin bilişsel, duyuşsal, psiko-motor alandaki becerilerini aynı anda kullanmasını, geliştirmesini ve bir ürünün ortaya konmasını gerektiren çalışmalar*¹³, şeklinde tanımlamıştır. Bu yüzden öğrencilere verilecek olan performans görevleri öğrenciyi araştırmaya yöneltecek, elde ettiği bilgileri yorumlamaya yöneltecek şekilde hazırlanmalıdır. Performans ödevleri verilirken ayrıca öğrencilerin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik çevreye ve bilişsel düzeylerine dikkat edilmelidir.

Performans ödevleri öğrencilere verilirken öğrenciye konuyla beraber bir yönerge de verilmelidir. Bu yönerge sayesinde öğrenci kendisinden neler beklendiğini, bu çalışma için ne kadar süresi olduğunu ve ödevinin değerlendirmesinde kullanılacak kriterleri görebileceği için daha sağlıklı bir çalışma yapabilir.

Örnek bir performans ödevi şu şekilde hazırlanabilir.

Tablo 2: Performans ödevi

Ünite	Zekat, Hac ve Kurban İbadeti
Kazanım	Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumları ve işlevleri hakkında bilgi sahibi olur (7. kazanım)
Süre	2 hafta
Çalışma Şekli	Grup Çalışması (5 kişilik gruplar)

¹³ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 209.

Beklenen Beceriler	Araştırma becerisi; veri toplama aracı geliştirme, verileri raporlaştırma.
Değerlendirme	Dereceli puanlama anahtarı, akran değerlendirme formu

Sevgili öğrenciler,

Sizden yaşadığınız çevrelerdeki zekât, sadaka ve yardımlaşma ile ilgili kurumları araştırarak ,bunların görevleri ve buralarda çalışanların duygu ve düşünceleri ile ilgili bir rapor hazırlamanız beklenmektedir.

Bu çalışmayı yaparken aşağıdaki adımları izlemeniz beklenmektedir.

1. Yaşadığınız çevredeki, Sosyal Yardımlaşma Vakfı, Kızılay Derneği, Türkiye Diyanet Vakfı, Mehmetçik Vakfı gibi yardımlaşma kurumlarını araştırarak içlerinden bir tanesini seçiniz.
2. Seçtiğiniz yardımlaşma kurumunda çalışanlarla görüşme (mülakat) yapınız.
3. Çalışanlarla yapacağınız görüşme için neden bu kurumda çalıştıklarını, buralarda çalışmanın onlara neler kazandırdığına ilişkin sorular hazırlayınız. Soruları hazırlarken öğretmeninizden ya da çevrenizdeki yetişkinlerden yardım alabilirsiniz.
4. Elde ettiğiniz bilgileri kullanarak bu tür sosyal yardımlaşma kurumlarının insanlara neler kazandırdığıyla ilgili bir rapor hazırlayınız.
5. Raporunuzu, seçtiğiniz kurumun yaptığı etkinliklerin resimleri, fotoğrafları ile destekleyebilirsiniz.
6. Sizce bu tür kurumlar gerekli midir? Gerekçenizi örneklerle açıklayınız
7. Bu çalışma için size ayrılan süre 2 haftadır.
8. Çalışmanız dereceli puanlama anahtarındaki ölçütlere göre değerlendirilecektir. Grup içinde göstermiş olduğunuz performansa ilişkin değerlendirmede akran değerlendirme formları kullanılacaktır.

Tablo 3:Performans Ödevi Dereceli Puanlama Anahtarı Örneği

Nitelikler	Geliştirilmeli (1)	İyi (2)	Mükemmel (3)
Araştırma ve görüş alma	Yardımlaşma kurumları ile ilgili yeterince araştırma yapılmamış ve kurumlarda çalışanlarla görüşülmemiştir.	Yardımlaşma kurumları ile ilgili biraz araştırma yapılmış ve kurumlarda çalışan 2-3 kişiyle görüşülmüştür.	Yardımlaşma kurumları ile ilgili yeterince araştırma yapılmış ve kurumlarda çalışan yeterli sayıda kişiyle görüşülmüştür.
İçerik	Sosyal yardımlaşma kurumlarının toplumdaki işlevi yeteri kadar vurgulanmamıştır	Sosyal yardımlaşma kurumlarının toplumdaki işlevi kısmen vurgulanmıştır	Sosyal yardımlaşma kurumlarının toplumdaki işlevi yeteri kadar vurgulanmıştır.
Düzenleme	Sosyal yardımlaşma kurumlarının işlevi, hizmet alanları, gelirlerini nasıl sağladıkları, yardımlarını hangi esaslara göre yaptıkları gibi hususlar kendi içinde detaylandırılarak ilişkilendirilmemiştir.	Sosyal yardımlaşma kurumlarının işlevi, hizmet alanları, gelirlerini nasıl sağladıkları, yardımlarını hangi esaslara göre yaptıkları gibi hususlar kendi içinde kısmen ilişkilendirilmiştir. Uygun resimlerle desteklenmemiştir	Sosyal yardımlaşma kurumlarının işlevi, hizmet alanları, gelirlerini nasıl sağladıkları, yardımlarını hangi esaslara göre yaptıkları gibi hususlar kendi içinde yeteri kadar ilişkilendirilmiştir. Bunlar resimlerle desteklenmiştir.
Çalışma Alışkanlığı	Araştırmanın hazırlanması için grupta görev dağılımı yapılmış ancak çalışma sürecinde üstlenilen sorumluluklar yerine getirilmemiştir.	Araştırmanın hazırlanması için grupta görev dağılımı yapılarak çalışma sürecinde üstlenilen sorumlulukların bazıları yerine getirilmiştir.	Araştırmanın hazırlanması için grupta görev dağılımı yapılarak çalışma sürecinde üstlenilen sorumlulukların bazıları yerine getirilmiştir.
Planlama	Araştırma esnasında bir plan oluşturulmamış ve çalışmalar zamanında tamamlanmamıştır.	Araştırma esnasında bir plan oluşturulmuş ancak plana uygun olarak çalışmalar zamanında tamamlanmamıştır.	Araştırma esnasında bir plan oluşturulmuş ve plana uygun olarak çalışmalar zamanında tamamlanmıştır.
Raporlaştırma	Araştırma yapan grup veya öğrencilerin duygu ve düşünceleri anlatılmamış ve araştırma sonuçlarında çok eksiklik var. Türkçe yazım kurallarına uygun şekilde hazırlanmamıştır.	Araştırma yapan grup veya öğrencilerin duygu, düşüncelerini ve yaptıkları çalışmanın sonuçlarını anlatan bir rapor hazırlanmış, ancak anlatımda eksiklikler var. Raporla Türkçe yazım kurallarına tam olarak uyulmamıştır.	Araştırma yapan grup veya öğrencilerin duygu ve düşüncelerini, yaptıkları araştırmanın sonuçlarını tam olarak anlatan bir rapor Türkçe yazım kurallarına uygun şekilde hazırlanmıştır.

Tablo 4: Performans Ödevi İçin Akran Değerlendirme Formu Örneği

Bu formu performans ödevini birlikte hazırladığınız tüm grup üyeleri için ayrı ayrı doldurunuz

Öğrencinin Adı soyadı:

Grubun Adı:

Değerlendirilen Öğrencinin Adı Soyadı:

1) Performans ödevi için beraber çalıştığınız arkadaşın gruba katkısı nelerdir?

.....
.....

2) Grup performansını etkileyen zayıf yönleri nelerdir?

.....
.....

3) Arkadaşınız bireysel sorumluluklarını yerine getirmiş midir ?

.....
.....

4) Arkadaşınız grup üyeleri ile yardımlaşmış mıdır ?

.....

1.2.2. Proje Ödevi

Projeler, farklı bilgi ve becerilerin ölçülmesinde kullanılacak yazılı performans görevlerindedir. Öğrenciler bir yıl içinde istedikleri ders ya da derslerden proje hazırlayabilirler. Projeler mümkün olduğunca çok fazla sayıda bilgi ve beceriyi işe koşmayı gerektirecek şekilde tasarlanmalıdır. Sadece ürün olarak değil, projelerin bazı kısımları sınıfta yaptırılarak süreç olarak da değerlendirilmeleri daha yararlı olacaktır. Projeler sunum, dergi, makale yazma vb. performans görevleri ile birleştirilerek de kullanılabilir.¹⁴

Projeler bir öğrenciyi veya bir grubu kapsayabileceği gibi tüm sınıfa da uygulanabilir. Projeler, öğrencilerin devinışsel ve yüksek düzeyde bilişsel becerilerini kullanmalarına imkan verir, onların duyuşsal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

¹⁴ <http://ttkb.meb.gov.tr/> 12.03.2011

Grupça yürütülen projeler öğrencilerin aralarındaki iletişimi ve işbirliği yapma yeteneklerini artırır. Proje konusu öğretmen tarafından verilebildiği gibi, öğrenciler kendi ilgisine göre de konuyu belirleyebilir. Öğrenciler hazırladıkları projeleri sunmalı ve yazılı bir raporu da öğretmenlerine vermelidirler.¹⁵

Projeler tıpkı performans ödevlerinde olduğu gibi önceden belirlenmiş olan ölçütlere göre değerlendirilir. Bu ölçütler öğrencilere önceden bildirilerek öğrencilerin kendilerinden neler beklendiği ifade edilerek öğrencilere yol gösterilmelidir.

Öğrencilerin proje çalışmaları, becerilere uyarlanmış derecelendirme ölçekleri kullanılarak değerlendirilir. Bu ölçekler sadece ürüne değil, sürece önem verir. Probleme dayalı öğrenme problemi belirleme, problemi araştırma, problemi çözme ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.¹⁶

İyi planlanmış bir proje çalışması öğrencilere ciddi deneyimler kazandırır, öğrencinin derse karşı motivasyonunu arttırmakla beraber yaratıcılığını da geliştirir. Proje seçiminde öğrencilere ciddi ekonomik maliyet getirmemeye de dikkat etmek gerekir.¹⁷

1.2.3. Gözlem Formu

Öğrencilerin kazanımlar doğrultusunda beklenen bilgi, beceri, tutumlarındaki gelişmeyi takip etmeye yarayan formlardır. Her ünite sonunda öğretmenlerce doldurulan gözlem formları öğrencilerin gelişimini görmeye ve öğrencilerin performansını ölçmeye yarar.

---

¹⁵ Turgut Dikici, *Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.99.

¹⁶ Elvan Yalçınkaya, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s.45

¹⁷ Şeref Tan, *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2006, s.140.

Gözlem formları hazırlanırken gözlemlenecek davranışlar kazanımlar doğrultusunda belirlenir.

Tablo 5: Gözlem Formu

Din K. ve A.B. Dersi 5. Ünite Gözlem Formu				
1. Hiçbir zaman 2. Bazen 3. Her zaman	Öğrenci isimleri			
1. Paylaşmanın insan için bir ihtiyaç ve erdem olduğunun farkında olur.				
2. Dinî ve millî bayramlar ile kandil gecelerinin, sevgi ve paylaşma açısından önemini fark eder.				
3. Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında millî ve dinî bayramlarımızın önemini kavrar.				
4. Cuma gününün Müslümanlar için önemini kavrar.				
5. Ramazan ayının sevinç ve heyecanla karşılandığını fark eder.				
6. İnsanları iyilikle anmaya, zor durumda olanlara yardıma, hastaları ziyaret etmeye istekli olur.				
7. Toplumdaki engellilerin sorunlarına çözüm önerileri geliştirir.				
8. Tahiyat duasını ezbere okur ve anlamını söyler.				
TOPLAM				
YÜZDE				

Gözlem formları doldurulurken her öğrencinin farklı günlerde, farklı durumlarda ve birden fazla gözlemlendiğine dikkat etmek gerekir. Hastalık, moral bozukluğu, aşırı heyecan ve kaygı gibi faktörler öğrencinin performansını etkileyeceği için gözlemlerin farklı günlerde farklı zamanlarda yapılması gözlemin başarısını arttıracaktır.

1.2.4. Öz Değerlendirme Formu

Belirli bir konuda öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmesidir. Öğrencilerin ünite sonlarında önceden belirlenmiş kazanımları kazanıp kazanmadıklarına kendi kendilerine karar vermesidir. Öz değerlendirme neyi ne kadar öğrendiklerinin incelenmesi, öğrenme sürecinin başındaki ve sonundaki düzeyine bakarak ne kadar gelişme gösterdiklerinin belirlenmesidir.¹⁸ Öz değerlendirme formları öğrencilere kendi zayıf ve güçlü yönlerini bulmasına olanak tanır. Bu sayede öğrenci zayıf yönlerini bilir ve bunları tamir edebilir. Öz değerlendirmede, öğrencinin kendi kendisini değerlendirmesi sağlanır. Bu sayede öğrenci kendi başına eksiklerini görecektir ve bunları nasıl tamamlayacağı noktasında fikirler geliştirebilecektir. Bu değerlendirme yöntemi, öğrencinin güdülenmesine ve gelişmesine katkı sağlamaktadır.¹⁹ Öz değerlendirme formlarının öğrenci tarafından doldurulacak olması bu formların güvenilirliğini olumsuz etkileyebilir. Bu yüzden öğrencilere bu formun kendilerini tanımlarına, güçlü ve zayıf yönlerinin ne olduğunu keşfetmedeki rolü öğretmenlerce iyi ifade edilmelidir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programında yer alan örnek bir öz değerlendirme formu şu şekildedir.²⁰

Bunları Öğrendim

“Peygamberlere ve İlahî Kitaplara İnanç” ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirebilirsiniz. Bunu yapabilmek için aşağıdaki soruları cevaplamalısınız. Sorularda size uygun olan şıklardan birini işaretleyiniz(X).

" Bunu çok iyi yapabiliyorum." için ,

¹⁸ Nurullah Altaş, *Öğretmen El Kitabı*, Dem Yayınları, İstanbul, 2007, s.90.

¹⁹ Firdevs Güneş, *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2007, s.178.

²⁰ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 213.

" Bunu kısmen yapabiliyorum." için,

" Bunu yapamıyorum." için.

Tablo 6: Öz Değerlendirme Formu

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU			
Peygamber kavramını tanımlayabilirim.			
Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini açıklayabilirim.			
Peygamberlerin niteliklerini sıralayabilirim.			
Kur'an'da adı geçen peygamberlere örnek verebilirim.			
Peygamberlere gelen mesajların aynı amaca yönelik olduğunu Kur'an'dan örneklendirebilirim.			
İlahî kitap kavramını tanımlayabilirim.			
Allah'ın insanlara niçin vahiy gönderdiğinin sebeplerini açıklayabilirim			
İlahî kitapları sıralayabilirim.			

1.2.5. Portfolyo (Öğrenci Ürün Dosyası)

Portfolyolar, öğrenciyi öğrenmeye teşvik etmek için kullanılan bir yöntem olarak birçok alanda giderek popüler hale gelmektedir. Basit bir tanımla, portfolyolar;

öğrencinin çalışmalarını içeren koleksiyonlardır. Daha ayrıntı açıklamak gerekirse, akademik portfolyolar; öğrenme gayesiyle, bir öğrenme içeriğinden seçilmiş çalışmaların sergilendiği koleksiyon olarak tanımlanabilir.²¹

Portfolyo öğrencinin öğrenme sürecinde, neler öğrendiği, nasıl öğrendiği, hangi soruları sorduğu, nasıl analiz, sentez yaptığı, neler ürettiği, neler yarattığı ve diğer bireylerle zihinsel, duygusal ve sosyal olarak nasıl bir etkileşim içinde bulunduğunun kayıtlarıdır.²²

Portfolyo; öğrencilerin önceden belirlenmiş öğretim hedefleri doğrultusunda, bu hedeflere ulaşmak için izledikleri yolları, kazanımlarını yansıtan yaptıkları sistemli çalışmaların toplandığı bir bütün olarak tanımlanabilir.²³

Öğrenci ürün dosyalarının oluşturulması ve değerlendirilmesi hem öğrenciler hem de öğretmen açısından üzerinde düşünme ve zaman gerektiren bir olaydır. Öğrenci ürün dosyaları net bir düşünce ve amaç için hazırlanmalıdır. Öğrenci ürün dosyasını bir değerlendirme metodu olarak kullanmaya karar vermek için cevaplandırılması gereken sorular şunlardır.²⁴

< Öğrenci ürün dosyasının kullanımındaki gayesi nedir? Öğrencileri motive etmek, çalışmalarını organize etmek, yardım etmek, başarıyı değerlendirmek veya ilerlemeyi göstermek için mi kullanılacak?

< Öğrenci ürün dosyaları, puanlama sisteminin her bir parçası olarak mı kullanılacak yoksa öğrenci çalışmasının gösterilmesine vitrin mi olacak? Her Öğrenci ürün dosyası

---

²¹ Elvan Yalçınkaya, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s.40.

²² Turgut Dikici, *Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.85.

²³ Turgut Dikici, *Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.86.

²⁴ Ahmet Turan Orhan, *Fen Eğitiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Öğretmen Adayı, Öğretmen ve Öğrenci Boyutu Dikkate Alınarak İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007, s.53.

bir bütün olarak mı değerlendirilecek yoksa öğrenci ürün dosyasını giren her çalışma ayrı ayrı mı değerlendirilecek?

< Öğrenci ürün dosyasına neler dâhil edilecek? Bu kararın sorumluluğu paylaşılmalıdır, fakat kesin hatlar belirtilmezse öğrenci ürün dosyası karışık kâğıt yığınlarına dönüşebilir.

Portfolyo;

< Öğrencilerin kendi çalışmalarını değerlendirmeye katmaları, kendilerine olan güven duygusunun gelişmesini ve her birinin kendi ilerleyişini izlemesini sağlar . Bu yolla bireysel olarak öğrencilerin performanslarının değerlendirilmesi için bir temel oluşturulmuş olur.

< Portfolyo, öğrencilerin sınıf içerisindeki ve sınıf dışındaki çalışmalarını ve aktivitelerini ortaya koyan bir değerlendirme şekli olduğundan dolayı öğrencilerin birbirleri ile etkileşim ve işbirliğinin artmasına yardımcı olur.

< Öğrenci merkezli olup, öğrencinin kişisel çabalarını, ilerlemelerini ve başarılarını öz değerlendirmelerini belli aralıklarla ortaya koymasını sağlar.

< Öğretmenler portfolyo çalışması sonucunda elde edilen verileri gelecekteki eğitim hedeflerinin daha kolay ve daha gerçekçi belirlenmesinde kullanabilirler. Bu şekilde öğrencileri motive etmeye, öğrenme sorumluluğunu almaya, düşünme ve yazmada gelişmelerine yardımcı olurlar.²⁵

Portfolyonun amacı nedir?

Portfolyolar;

< Öğrencilerin tipik performanslarının kaydedilerek gelecek yıllarda öğretmenlere veri sağlaması,

< Öğrencinin gelişimini kanıtlarla ve daha sağlıklı izlemek,

---

²⁵ <http://secure.tudem.com/portfolio/portfolioDetail.aspx?itemID=1666&ppID=6601> 15.03.2011

- < Ailelere öğrencinin performansını gösteren örnekler sağlamak ve aileyi eğitime katmak,
- < Öğrencinin öz disiplin ve sorumluluk bilincini geliştirmek ve kendi kendini değerlendirme becerisi kazandırmak,
- < Bir konu alanında iyi bir performans meydana geldiğinde öğrencileri bu performans hakkındaki düşüncelerle teşvik etmek, güdülemek,
- < Öğretim programında gelişmeye ihtiyaç olan alanları belirlemek,
- < Öğrencileri değerlendirmek amacıyla kullanılır.²⁶

Portfolyo neleri içerir ?

Bir portfolyoda aşağıdaki materyaller bulunur:²⁷

- < Öğrencinin ulaşması istenen öğrenim hedefleri,
- < Portfolyodaki çalışmaların hangi hedeflere yönelik olduğunun bilgisi,
- < Neden o çalışmanın seçildiği,
- < Çalışmaların hangi kriterlere göre değerlendirildiği,
- < Öğrencinin öz değerlendirmesi,

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunda portfolyonun içeriği hakkında şu bilgiler yer almaktadır.²⁸

- < İçindekiler bölümü
- < Ön söz, özet ya da öz geçmiş

---

²⁶ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 215.

²⁷ Yıldız Kızılabdullah, *Yapılandırıcılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008, s.48.

²⁸ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s. 215.

Burada öğrenci, çalışmalarının başlangıçtan o ana kadarki gelişimini anlatır (Öğrenci başlangıçta neredeydi? Bu aşamaya nasıl geldi ?)

< Öğretmen tarafından hazırlanan rehber (Öğrencilerin gelişim dosyasının ne olduğunu, kendi gelişim dosyaları için neler yapmaları gerektiğini anlamalarını sağlar.)

< Öğrencilerin ödevleri (ödevlerin geliştirilme sürecindeki bölümleri ile son biçimi)

< Araştırmalar, derlemeler

< Diyagramlar, fotoğraflar, resimler

< Video – kaset, ses kasetleri, CD'ler

< Grup ödevleri ve projeler

< Öğrencilerin mektupları

< Öğretmen kontrol listeleri

< Öğrenci çalışmalarını değerlendirmede kullanılacak puanlama anahtarları

< Her ürünün dosyaya konulmasının gerekçesi (Burada öğrenci kendisi ile ilgili görüşlerini belirtir. Bundan ne öğrendim? Bu çalışmayı neden sakladım? Çalışmayı yaparken beklemediğim nelerle karşılaştım? Benim için bu çalışmanın anlamı nedir? Hangi alanda zayıfım? vb. sorular)

1.2.6. Kavram Haritası

Öğretimin her kademesinde öğretmenler tarafından kullanılan ve göze hitap eden birçok teknik vardır. Bu tür teknikler öğrencilerin yeni bilgilerini hâlihazırda sahip oldukları bilgilerle nasıl ilişkilendirdiklerini anlamalarını sağlar. Ayrıca kavram haritaları, kavramlar arasında bağları geçişleri gözler önüne sermesi, diğer bir ifade ile görsel hafızaya hitap etmesi açısından son derece önemlidir. Kavram haritaları bu

tekniklerden belki de en fazla kullanılan ve üzerinde akademik araştırmaların en fazla yapıldığı tekniklerden birisidir.²⁹

Konu ile ilgili başlıca kavramların, merkezi bir kavram etrafında birbirleriyle ilişkilerini gösteren bir haritadır.³⁰ Kavram haritası, insanların nasıl öğrendikleri ile anlamlı öğrenme konuları arasında köprü kuran bir öğrenme, öğretme stratejisidir. Bir kavram haritası daha geniş bir kavram başlığı altındaki kavramların birbirleriyle ilişkilerini gösteren iki boyutlu bir şemadır. Kavram haritaları, bilginin zihinde somut ve görsel olarak düzenlenmesini sağlar. Çünkü tüm bir öğretim yılı tek bir ünite ya da bir ders içinde önemli kavramlar arası ilişkileri şematize etmede etkili bir yoldur.³¹ Kavram haritaları, bilgiyi organize etmek ve sunmak için yapılmış grafiksel araçlardır. Bu araçlar daire ya da bir çeşit kutu içine yazılmış olan kavramları içerir. Kavram haritalarında iki kavram arasındaki ilişki, üzerine ilişkiyi belirleyen ifadelerin yazıldığı doğrularla gösterilir. İlişkiyi belirleyen bağlantı ifadeleri ile iki kavram tamamlanarak anlamlı bir cümle oluşturur.³²

Kavram haritaları;

- Öğretmenlere, öğrencilerin ön bilgilerini anlamalarında yardımcı olur.
- Öğrencilerin kendi öğrenme kapsamlarını oluşturmasına ve konuya odaklanmalarına yardımcı olur.
- Öğretmenlerin, kavram yanlışlarını bir an önce belirlemelerini sağlar.³³
- Mevcut bilgi birikimini kullanarak yeni bilgileri kavramaya yardımcı olur.³⁴

---

²⁹ Turgut Dikici, **Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.110.

³⁰ Nurullah Altaş, **Öğretmen El Kitabı**, Dem yayınları, İstanbul, 2007, s:91.

³¹ <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/199814F%C4%B0TNAT%20KAPTAN.pdf> 21.03.2011

³² Uğur Karahan, **Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Metotlarından Grid, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç ve Kavram Haritalarının Biyoloji Öğretiminde Uygulanması**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.11.

³³ www.baskent.edu.tr/~filizk/otmg/egt-301-62.ppt 21.03.2011

³⁴ <http://tefsrv.sdu.edu.tr/egitim/otmg/KavramHarit.pdf> 21.03.2011

Kavram haritaları;

- Öğrenmeyi gözle görülür biçimde artırır.
- Farklı öğrenme şekillerine ve öğrenciler arasındaki diğer bireysel farklılıklara hitap eder.
- Pek çok değişik konu, öğretim aşaması ve not seviyesi için uygundur.
- Öğrenilmesi, öğretilmesi ve kullanılması kolaydır.
- Kapsam oluşturulması ve bütünleştirilmesinin değerlendirilmesinde kolaylıkla kullanılabilir.
- Kavram haritaları, öğrenci merkezli, öğrenciye yönelik aktif yöntemlerdir ve öğrenciyle öğretmen tartışarak bir haritayı oluşturduklarında öğretmen öğrenci etkileşimini teşvik eder.
- Kavramlar arasındaki doğrusal ilişkilerin tanımlanmalarına yararlı bir alternatif oluşturulur.
- Bir sistem içindeki ilişkilerin gösterilmesinde yararlı alternatiflerdir.³⁵

Kavram haritaları esas itibari ile aşağıda belirtilen özellikleri içerir.³⁶

1. Kavramların seçimi (Bir konunun anlaşılması için gerekli olan önemli kavramların tespiti)
2. Hiyerarşi (Seçilen kavramları en genelden en özele doğru sıralama)
3. Ara bağlantılar (Hiyerarşik akısı gösteren, kavramlar arasında iliksilerin oklarla belirlenmesi)
4. Çapraz bağlantılar (Aynı ve farklı hiyerarşik seviyelerdeki kavramlar arasındaki bağlantı)

---

³⁵ <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/199814F%C4%B0TNAT%20KAPTAN.pdf> 21.03.2011

³⁶ Elvan Yalçınkaya, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s.58,59.

5. Ara ve çapraz bağlantıların adlandırılması (Oklarla belirtilen kavramlar arasındaki ilişkilere sahiptir, içerir gibi fiillerin konulması)
6. Önermeler (Kavram haritasında birbirine bağlanmış iki kavram ve aralarındaki ilişki bir önerme oluşturur).

1.2.7. Rubric (Dereceli Puanlama Anahtarı)

Dereceli puanlama anahtarı, gözlemlerimize ait puanları tanımlanmış kategorilerden (ölçüt ya da ölçütler) uygun düşen boyuta kaydetmemizi sağlayan bir değerlendirme aracıdır. Performans dayanaklı durum belirlemenin kritik bölümünü oluşturan dereceli puanlama anahtarını öğrencilerin, yazılı kompozisyonlarının, sözel sunumlarının veya bilimsel projelerinin değerlendirilmesinde bir çeşit puanlama ölçüsü olduğunu belirtmektedir. Popham, dereceli puanlama anahtarını, her bir çalışma için ölçütleri (ölçülecek boyutları) listeleyen ve çalışmada nelerin yapılacağını gösteren bir puanlama aracı olarak görmektedir. Popham'a göre dereceli puanlama anahtarı; değerlendirme ölçütleri, ölçüt tanımlamaları ve bir puanlama stratejisi olmak üzere üç bölümden oluşur.³⁷

1. *Değerlendirme ölçütleri:* Kabul edilebilir yanıtları kabul edilemez yanıtlardan ayırmak için kullanılır. Örneğin öğretmenler yazılı kompozisyonları değerlendirirken organizasyon, yapısal içerik, sözcük seçimi vb. gibi değerlendirilebilir ölçütler kullanırlar.

2. *Ölçüt tanımlamaları:* Öğrencilerin değerlendirilmek istenen yanıtlarındaki niteliksel farklılıkları tanımlama yolunu ifade eder. Örneğin bir kompozisyonda organizasyon değerlendirilecekse bu ölçütlerden en yüksek puanı alan öğrencinin kompozisyonu organizasyon açısından hiç hata içermemelidir.

---

³⁷ *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* ,2003,c.36, sayı.1-2, s.27,28.

3. *Puanlama stratejisi*: Dereceli puanlama anahtarı ölçülecek davranışa uygun bir puanlama stratejisine sahip olmalıdır.

Dereceli puanlama anahtarı, bir öğrenci veya grubun yaptırılan bir etkinlikte kazandırılmak istenen bilgi, beceri veya tutumda belirlenen kritere bağlı olarak ne düzeyde kazanım elde ettiğini belirlemek amacıyla hazırlanan (derecelendirme) anahtarlarıdır. Sınavlar için hazırlanan cevap anahtarlarının daha gelişmiş ve daha çok etkinlikleri değerlendirmede kullanılanlarıdır.³⁸

Dereceli Puanlama Anahtarı Kullanmanın Nedenleri

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda dereceli puanlama anahtarının kullanımının sağladığı faydalar şu şekilde sıralanmıştır.³⁹

- Öğrencinin performansındaki eksiklikler, düzeltilmesi gereken yanlar konusunda geri bildirim elde etmeyi sağlar.
- Öğrencilerin çalışmalarının üst düzey bilişsel (zihinsel) beceri niteliğinde olup olmadığına karar vermemize yardımcı olur.
- Dereceli puanlama anahtarı öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmek için harcadıkları süreyi azaltır.
- Öğretmenin, öğrencisinin çalışmasını değerlendirirken daha nesnel olmasını sağlar.
- Öğrencilere bir ödevi tamamlarken kendi performanslarını değerlendirebilecekleri standartlar ve ölçütler sağlar.

Dereceli Puanlama Anahtarı Geliştirme Aşamaları

Rubric hazırlama ve uygulanması sırasında dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle sıralayabiliriz.⁴⁰

---

³⁸ Elvan Yalçınkaya, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s.47.

³⁹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s.227.

- *Bir süreç veya ürün seçimi
  - *Süreç veya ürün için performans ölçütleri belirleme.
  - *Rubric için derecelendirmede/puanlamada hangi sayıların kullanılacağına karar verme (puanlama kriteri 3–5 arası kullanılabilir).
  - *En yüksek düzeydeki performans ölçütünü tanımlama (*mükemmel* gibi).
  - *Geriye kalan derecelendirme düzeylerinin ölçütlerini belirleme (*iyi, geliştirilebilir, zayıf* gibi).
  - *Her bir derecelendirme ölçeğini her öğrencinin performansı ile kıyaslama.
  - *Öğrenci performans veya ürününün seviyesini en iyi tanımlayan derecelendirme ölçütünü seçme.
  - *Öğrencinin seviyesini belirleme.
- Dereceli puanlama anahtarı “bütüncül” ve “analitik” olarak iki grupta incelenebilir.⁴¹

Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı:

Genel olarak belli bir yetenek öğelerine ayrılmadan bir bütün olarak puanlanıyorsa bu holistik (bütüncül) puanlama olmaktadır. Bütüncül dereceli puanlama anahtarı, üründeki veya çalışmadaki nitelikler hakkında genişçe hükümlere dayanmaktadır.

Tablo 7: Dereceli Puanlama Anahtarı

Puan	Ölçütler
------	----------

⁴⁰ Elvan Yalçınkaya, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009, s.48.

⁴¹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s.228,229.

4	Konuyu tümüyle iyi anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerekçelerle desteklendi. Konuyu farklı örneklerle açıkladı. Olaylar arasında farklı bağlantılar kurdu. Konuyla ilgili çelişkili açıklama yapılmadı
3	Konuyu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerekçelerle desteklendi fakat yeterli değildi. Yazılı açıklamalar yeterliydi.
2	Konunun çoğunu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler desteklendi fakat yeterli değildi. Anlatımda çelişkili açıklamalar yapıldı
1	Konunun birazını anladığını gösterdi. Örnekler yeterli değildi. Önemli eksikler vardı.

Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı: Burada önce performans veya ürünün parçalarının ayrı ayrı puanlanmasını, sonra da bu puanların toplanarak toplam puanın hesaplanması gerekir. Analitik puanlama anahtarı belli bir yeteneği öğelere ayırıp her öğe için ayrı bir bütüncül anahtar geliştirmekle oluşturulmaktadır. Analitik anahtarın öğrencilerin eksiklerini tanımları ve düzeltmeleri açısından faydaları çoktur. Analitik puanlama anahtarları iyi tanımlanmış ve detaylı anahtarlardır (Haladyna, 1997; Moskal,2000)

Öğrencilerin Öğretmenlerini Değerlendirme Formu Örneği

Formda yer alan maddeleri okuyarak öğretmenleriniz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi ifade eden seçeneği işaretleyiniz.

Not: Adınızı ve Soyadınızı yazmayınız.

Tablo 8:Öğrencilerin Öğretmenlerini Değerlendirme Formu Örneği

	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Konulara karşı ilgi ve merak uyandırır.			
Bizim aktif olmamızı sağlayacak etkinlikler yapar.			
Konuları hayatla ilişkilendirir.			
Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanır.			
Duygu, düşünce ve önerilerimize önem verir.			
Kırcı eleştiriler yapmaz			
Derse olan ilgimizi artırır.			
Derste farklı materyaller kullanır.			
Dersin işlenişinde değişik yöntem ve tekniklere yer verir.			
Sınıfımızı bizim ilgimizi çekecek şekilde düzenler.			
Bize güven duyduğunu hissettirir.			

42

1.2.8.Uzun Cevaplı Sorular

Öğrencilerden belirli bir süre içinde cevaplanması istenen sorulardır. Öğretim sürecinde öğretmence ortaya atılan bir soru öğrencilerin dikkati belirli bir yere çekmeye yardımcı olabilir, öğrencilerin düşünmesini sağlayabilir, öğretimin etkinliği ve verimliliği hakkında fikir verebilir, öğrencilerin birbirlerinin görüş ve düşüncelerine sağlayabilir, derslerin öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve zihni gelişim özelliklerine göre

⁴² *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s.229.

ayarlanmasını sağlayabilir, sorulara verdikleri cevaba göre dönüt-düzeltilmeler ile öğrenilenler pekiştirilebilir.⁴³

Uzun Cevaplı Soruların Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Bazı Esaslar

1. Sorular cevaplayıcıların tümü tarafından doğru olarak anlaşılacak ifade açıklığına sahip olmalıdır.
2. Sorularla öğrencilerden istenilen cevaplar sınırlandırılmış olmalıdır.
3. Sorular kapsamlı birkaç soru yerine cevabı sınırlandırılmış çok sayıda sorudan oluşmalıdır. Her sorunun tek ve farklı bir özelliği yokluyor olmasına dikkat edilmelidir.
4. Sorular yazılı-basın materyallerinden aynen ifadeler olarak alınmamalıdır.
5. Her soru birbirinden bağımsız olmalı ve birbirlerinin cevaplandırılması için ön şart vb. özellikler taşımamalıdır.
6. Aynı hedef, konu ve düzeyi yoklayacak biçimde sınavda sorulacak toplam soru sayısından daha fazla sayıda soru hazırlanarak bunlar içerisinde seçme yapılmalıdır.⁴⁴

Açık uçlu sorular yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, analiz, sentez ve değerlendirme becerilerinin ölçülmesinde kullanılabilir. Bu tip sorularda şans faktörü olmadığı için sonuçlar güvenilirdir. Bu tarz soruların değerlendirmesinde puanlama anahtarı kullanılmalıdır. Puanlama anahtarı sayesinde öğretmenin tüm öğrencilere aynı kriterler üzerinden puanlama yapması sağlanır.

Örnek Sorular:

- * Allah niçin peygamberler göndermiştir?
- *Hz. Muhammed'e niçin "el-emin" lakabı verilmiştir?
- * Zekât ibadetinin toplumsal faydaları sizce nelerdir?
- *Hz. Muhammed veda hutbesinde insanlara hangi öğütlerde bulunmuştur?

⁴³ Nurullah Altaş, Mahmut Ay, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2007 s. 137.

⁴⁴ Mehmet Taşdemir, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Ocak Yayınları, Ankara, 2000, s.219.

1.2.9. Doğru-Yanlış Soruları

Öğrencilerin belli konulardaki yanlış veya doğruları ayırt edebilme gücünü ölçmek amacıyla, bir kısmı doğru, bir kısmı yanlış önermelerden oluşan testlerdir. Olayların, tanımların ilkelerin doğru olup olmadığını ayırt edebilme yeteneğini ölçer.⁴⁵

Öğrenciden beklenen, her önermeyi okuduktan sonra, doğruluğuna veya yanlışlığına karar vermek ve verdiği kararı yönergede belirtildiği biçimde bir işaretle ya da harfle ifade etmesidir. Bir anlamda tipik bir doğru yanlış maddesi, iki seçeneği olan seçmeli bir maddedir.⁴⁶ Doğru-yanlış test tekniği, hazırlanması ve kullanımı bakımından en basit tekniklerden biridir. Bu test hazırlanırken öncelikle bir yönerge hazırlanmalı ve nasıl cevap verileceği açıklanmalıdır. Her madde ya doğru ya da yanlış yargı belirtmelidir. Doğru yanlış soruları şans başarısı yüksek olması ve iki seçenekli olmasından ötürü üst düzey davranışları yoklama noktasında yetersiz kalabilir.

Doğru-yanlış test tekniğinde etkili kullanım için rehber ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir.⁴⁷

*Her doğru yanlış cümle öğrenciyi anlamlı genel bir fikir veya gerçek bir ifadeyle karşılaştırmalıdır.

*İyi bir doğru-yanlış sorusu açık olmalıdır.

*İyi bir doğru-yanlış sorusu gerçek bir fikri ifade eden kısa bir cümle olmalıdır.

*İyi bir doğru yanlış cümlesinde kesinlik ifade eden “bütün”, “hiçbir”, “daima” veya “asla” gibi genel terimlerden kaçınılmalıdır.

*Bir doğru-yanlış sorusu testteki diğer bir sorunun cevabını vermemelidir.

⁴⁵ iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/669/file/sinav%20turleri.ppt 30.03.2011

⁴⁶ Yılmaz Hasan, Ali Murat Sümbül, **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003, s.376

⁴⁷ Alparslan Yıldırım, **İlköğretim Okulları İkinci Kademede Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Görüşler**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.26.

Doğru-Yanlış Tipi Testlerin Faydaları ve Sınırlılıkları

Hazırlaması kolay olduğundan zaman almaz.

Sorular kısa ve net olduğundan fazla yer kaplamaz.

Cevaplandırılması kolaydır.

Puanlaması objektiftir.

Bazı belirgin ve net noktaları öğretmede etkilidir.

İpucu vermeden soru hazırlamak güçtür.

Tahmin yoluyla cevaplandırılma olasılığı yüksek olduğu için, düzeltme formülü kullanmadan gerçek başarıyı ölçmede pek başarılı değildir.

Öğrencinin cevabı niçin doğru ya da niçin yanlış işaretlediğini belirleme imkanı yoktur.⁴⁸

Örnek Sorular:

Yönerge: Aşağıda yazılı ifadelerden doğru olanların başına “D” yanlış olan ifadelerin başına “Y” koyunuz.

( ) Hz. Muhammed’in babasının ismi Abdulmuttalib’tir.

( ) İncil Hz. Musa’ya indirilmiştir.

( ) Hz. Muhammed’e gönderilen ilk ayetler Hira Mağarasında gelmiştir.

( ) Kur’an’da 99 tane peygamberin ismi geçmektedir.

( ) Kur’an ilk olarak peygamberimizin vefatından sonra yazıya geçirilmiştir.

Doğru-yanlış soruları, hazırlanması ve değerlendirilmesi açısından kolay olan bir yöntemdir. Yalnız iki seçeneğin bulunduğu bu maddeler de şans faktörü göz önüne alınmalıdır. Bu yüzden değerlendirme yaparken öğrencinin her yanlış cevabı için bir

---

⁴⁸ Yıldız Kızılabdullah, *Din Öğretiminde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.122,123.

doğru cevabının silinmesi testin güvenilirliğini arttırmaya yardımcı olacaktır. Böyle bir uygulama yapılacak ise bu durum yönergede mutlak suretle belirtilmelidir.

1.2.10. Çoktan Seçmeli Testler

Çoktan seçmeli testlerde öğrenciye soruyla birlikte sorunun cevabı da muhtemel cevaplar içerisinde verilir. Öğrenciden verilmiş olası cevaplardan doğru olanı bulmaları istenir. Çoktan seçmeli bir madde, kök ve seçeneklerden oluşur. Kök, sorunun sorulduğu kısımdır. Seçenekler de öğrencinin önüne konulan muhtemel cevaplardır. Öğrenciye yöneltilen sorunun cevabı genellikle üç ya da dört başka cevapla birlikte verilir. Öğrenciden istenen, doğru cevabı, verilenler arasından seçip işaretlemesidir.⁴⁹ Çoktan seçmeli testler bilgi, kavrama, uygulama düzeyindeki davranışları ölçmede etkilidir.

Çoktan seçmeli testlerin hazırlanmasında şu noktalara dikkat edilmelidir.⁵⁰

1. Her madde, öğrenme ürünü olan ve dersin hedefleriyle doğrudan ilgili bulunan önemli bir davranışı ölçmelidir.
2. Madde kökünde, daha seçenekleri okumadan fark edilen tek ve temel bir fikir bulunmalıdır.
3. Madde kökünde, yoruma açık olan sözcükler bulunmamalıdır.
4. Madde kökünde, ilgisiz, iş görüsü olmayan gereksiz sözcüklere yer verilmemelidir.
5. Eğer mümkün ise, madde kökü, sorunun büyük kısmını oluşturmalıdır.
6. Bir maddenin cevaplandırılması, sunulan bir materyale bağlı ise, ilgili materyal, madde kökünden açıkça ayırt edilebilecek biçimde ayrı yazılmalıdır.

⁴⁹ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006 s.224.

⁵⁰ www.egitim.aku.edu.tr/hhdemirel.ppt 30.03.2011

7. Testteki her madde, başka maddelerin cevaplandırılmasında ipucu olmayacak bağımsız bir problemi içermelidir.
8. Seçenekler, hem onların okunmasını ve algılanmasını kolaylaştıracak hem de kâğıttan tasarruf sağlayacak bir düzende sunulmalıdır.
9. Çoktan seçmeli maddelerde seçenek sayısı öğrenci düzeyine göre olmalıdır.
10. Seçenekler arasında sadece tek bir doğru cevap bulunmalıdır.
11. Seçeneklerin belirtilmesinde, büyük harfler (A,B,C,D,E) kullanılmalıdır.
12. Madde yazarken normal yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır.

Çoktan seçmeli testlerde çeldiricilerin önemli bir rolü vardır. Çeldiricilerin öğrencilerin yanlış anlamalarını, kavram yanılgılarını, ya da hesaplama hatalarını ortaya çıkarmaya dönük olmasına dikkat edilmelidir.⁵¹

Çoktan seçmeli testlerde soruyla birlikte doğru cevap verildiği için, bu testlerde şans başarısı (dört seçenekli bir testte %25) olasılığı vardır. Testin güvenilirliğini arttırmak için seçenek sayısının bir eksiği kadar yanlış cevabın bir doğru cevabı silinmesine başvurulabilir. Örneğin, dört seçenekli bir soruda her üç yanlış cevap için bir doğru cevap, beş seçenekli bir soruda her dört yanlış cevap için bir doğru cevap silinebilir.

Örnek Sorular:

1)Aşağıdakilerden hangisi Kur'an'da adı geçen peygamberlerden değildir?

---

⁵¹ Turgut Dikici, **Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.63.

- A) Hz. İsa   B) Hz. Yusuf   C) Hz. Ömer   D) Hz. Adem

2) I-Kur'an   II-Tevrat   III-İncil   IV-Zebur

Yukarıda verilen ilahi kitapların, **ilk gelen kitaptan son gelen kitaba doğru** sıralanışı hangi seçenekte belirtilmiştir?

- A) IV-III-II-I   B) II-III-IV-I   C) IV-II-III-I   D)II-IV-III-I

3) “ *Balıklar suda solunum yapabilmek için solungaca, kuşlar uçabilmek için iki kanada ihtiyaç duyarlar. Etle beslenen hayvanların çene yapıları, ota beslenen hayvanların çene yapılarından farklıdır. Hayvanların vücut yapıları yaşamlarına uygundur. Farklı bölgelerde yaşayan hayvan türleri buna örnek verilebilir.*”

Bu parçada sözü edilen yasa hangisidir?

- A) Biyolojik Yasalar   B) Toplumsal Yasalar   C) Fiziksel Yasalar   D) Ekonomik Yasalar

4) “*Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.*” (76/3)

Yukarıdaki ayet-i kerimeye göre aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

- A) İnsan fillerinde ve davranışlarında özgürdür.
B)Allah, insanın doğru yola ulaşması için rehberler göndermiştir.
C)İnsan dünyaya gelirken inanmaya mecbur bırakılmıştır.
D)İnsan fillerinden ve davranışlarından sorumludur.

1.2.11. Eşleştirmeli Sorular

Eşleştirme maddeleri iki grup halinde verilen ve birbiriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirilmesini gerektirmektedir. Eşleştirmeli maddeler, “kim?”, “ne?”, “nerede?” ve “ne zaman?” sorularının cevabını oluşturan kavramsal bilgilerin ölçülmesinde daha kullanışlıdır.⁵² Birbirine paralel iki sütunda verilen ifadelerin belirli bir kurala göre eşleştirilmesidir. Öğrencilerin bilgiler, nesnelere, olaylar hakkında ilişki kurma güçlerini ölçer.⁵³

Eşleştirmeli sorular hazırlanırken aşağıdaki esaslara dikkat edilmelidir:

1. Eşleştirme soru grubunda yer alan öncüller listesi ile cevaplar listesinin her biri benzer nitelikte hazırlanmalıdır.
2. Bir esleme takımında öncüllerle cevaplar eşit sayıda olmamalıdır.
3. Cevap listesi, bir kelime listesi ise alfabetik olarak rakam, sayı, tarihten oluşuyorsa büyüklük sırasına göre düzenlenmelidir.
4. Eşleştirme için iyi bir yönerge yazılmalıdır.⁵⁴

Örnek :

Aşağıda A sütununda verilen kitapların hangi peygamberlere indirildiğini B sütununda bularak eşleştiriniz.⁵⁵

Tablo : 9

A	B
İncil	Hz. Davud
Zebur	Hz. Süleyman
Tevrat	Hz. Muhammed
Kur'an-ı Kerim	Hz. İsa
	Hz. Yusuf
	Hz. Musa
	Hz. Yunus

Örnek:

⁵² Tekin Halil, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2007, s.132.

⁵³ iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/669/file/sinav%20turleri.ppt 30.03.2011

⁵⁴ http://iogm.meb.gov.tr/files/size_ozel/olcme_ve_degerlendirme.pdf 30.03.2011

⁵⁵ *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB, Ankara, 2006, s.226.

Aşağıda A sütununda verilen mekanlarla B sütununda yapılan açıklamaları eşleştiriniz.

Tablo: 10

1	Mina		Kâbe yakınında çıkarılan kaynak su
2	Müzdelife		Kurban kesilen,Şeytan taşlanılan yer
3	Safa- Merve		Kâbe'nin köşesinde bulunan kutsal taş
4	Zemzem		Şeytan taşlamak için taşların toplandığı tepe
5	Hacer'ül-Esved		Hacıların sa'y yaptığı tepecikler
6	Adak Kurbanı		Hz.Muhammed'in mezarının bulunduğu mescid
7	Mikat yerleri		İnsanın yaşam süresinin(ömrünün) sonu
8	Ecel		Kesilmek üzere Allah'a söz verilmiş kurban
9	Sadaka		İhrama girme yerleri
10	Mescid-i Nebi		Sevap kazandıran her türlü iyilik ve yardım

1.2.12. Kısa Cevaplı Sorular

Öğrencilerin bir kelime, bir rakam, bir ibare veya en çok bir cümle ile cevaplayabileceği maddelerden meydana gelmiş testlere kısa cevaplı testler denir.

Bir kelime, bir sembol ya da en çok birkaç kelime ile cevaplanabilen soru türüne denir. Bu tür sorular bilgi basamağını ölçmek için uygundur. Öğrenci sorunun

cevabını kendisi yazar. Kısa cevaplı sorular iki türdür. Birisi “soru cümlesi”, diğeri “eksik cümle” türündedir.⁵⁶

Cevabı bir kelime, bir ibare, bir rakam, bir tarih, ya da en fazla bir cümle gerektiren sorulara denir. Öğrencinin vereceği cevabın en fazla bir cümle olması özelliği ile yazılı yoklamalardan ayrılır. Cevap, verilenler arasından seçilmediği ve öğrenci tarafından düşünülüp, bulunup, yazıldığı için de çoktan seçmeli testlerden ayrılır. Kısa cevaplı testler hatırlama gücünü ölçen ve şans başarısına da hemen hemen hiç yer vermeyen soru tipidir.⁵⁷

Kısa cevaplı sorularda öğrencilerin olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurma, yorum yapma gibi becerilerini ölçemeyiz. Bilgi ve hatırlama düzeyindeki davranışları ölçmede daha etkili bir yöntemdir.

Bu Soruların Yazımında Dikkat Edilecek Esaslar

1. Boşluk doldurmalı sorular hazırlanırken, cümleler açık ve anlaşılır bir biçimde yazılmalıdır.
2. Boş bırakılacak yer mümkün olduğunca cümlenin sonuna bırakılmalıdır.
3. Boşluk bırakılırken, boşluğun cevapla aynı büyüklükte olmasına özen gösterilmelidir.
4. Her soruda mümkün olduğunca tek boşluk bırakılmalıdır.⁵⁸

Örnek: Aşağıda eksik bırakılan cümleleri tamamlayınız.

*Peygamberimiz Hz. Muhammed ..... tarihinde .....
şehrinde doğmuştur. Mekke’de insanların büyük bir kısmı kendi elleriyle yapmış

⁵⁶ http://iogm.meb.gov.tr/files/size_ozel/olcme_ve_degerlendirme.pdf 31.03.2011

⁵⁷ Yılmaz Hasan, Ali Murat Sümbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003, s.344.

⁵⁸ Yıldız Kızılabdullah, *Din Öğretiminde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s.132.

oldukları ..... tapıyorlardı. Hz. Muhammed'in annesi vefat edince bakımını ..... üstlenmiştir.

*Zengin olan Müslümanların yılda bir defa mallarının kırkta birlik bölümünü fakirlere vererek yaptıkları ibadet..... ibadetidir.

*Camide imamın hutbe okumak için çıktığı yere..... denir.

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1.1.YAPILAN MÜLAKATLAR ÇERÇEVESİNDE PROGRAMIN ALGILANIŞI

Araştırmamızın bu bölümünde Kahramanmaraş ili sınırları içerisinde görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin programın ölçme ve değerlendirme aşamasına dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu araştırma yapılırken kıymetli öğretmenlerimizin görüşlerini belirtirken baskı altında kalmamaları için isimlerini ve görev yaptıkları okulları açıklamayı uygun görmedik. Bu yüzden isimleri yerine katılımcılara numaralar verdik. Bununla birlikte parantez içerisinde kendileri hakkında kısaca bilgi vermek için şu yöntemi kullandık. **K? (cinsiyet, yaş, öğretmenlikteki hizmet süresi, mezun olduğu üniversite)**

1.2.1 KATILIMCILARIMIZIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANLAYIŞI

Bu başlık altında katılımcılarımıza kendilerine göre ölçme ve değerlendirme işinin amacını sorduk. Böylelikle aldığımız cevaplar neticesinde katılımcılarımızın programı değerlendirmedeki eğitim anlayışları belirlenebilmiştir.

Katılımcılarımıza, ölçme ve değerlendirme işinin amacını sorduğumuzda aldığımız yanıtlar şöyledir:

K1(Bayan, 33, 6, Marmara) Birinci katılımcımız, *“Bence ölçme ve değerlendirmenin iki amacı var. Birincisi ve asıl amaç, öğrencinin beklenen hedefe ne kadar ulaştığını ölçmek, kendisine verilen sorumlukların ne kadarını yaptığını tespit edebilmektir. İkinci amaç ise öğretmenin yapmış olduğu sınavlara bakarak öğrencilerin kazanamadığı*

kazanımları belirleyerek bu noktaları gidermektir”, diyerek kendisine göre ölçme ve değerlendirme işinin amacını belirtmiştir.

K2(Bay, 32,7, Atatürk) İkinci katılımcımız bu soruyla ilgili olarak; “ *Bence ölçme ve değerlendirmenin amacı öğrencilerin bilgisini ölçmek, onların derslerden ne öğrendiğini belirlemektir. Ölçme ve değerlendirme öğrencinin ders başarısını ölçmeye yarayan bir araçtır.*” şeklinde sorumuza cevap vermiştir.

K3 (Bayan, 25,1, Uludağ) Üçünü katılımcımız göre ölçme ve değerlendirme, “*Öğrenciye verilmiş olan eğitimin ya da bilginin istenilen amaca ya da kazanıma hizmet edip etmediğini anlayabilmek ve sonuçların değerlendirilmesiyle eksikleri tamamlayabilmektir. Ölçme ve değerlendirme hem öğrencinin hem de öğretmenin performansını ölçmeye yaraması bakımından programda önemli bir yer tutar*”. Katılımcımız vermiş olduğu bu cevapla ölçme ve değerlendirme işinin çift yönlü bir iş olduğunu belirtmiş ve öğretmenin kendisini değerlendirmesi açısından önemli bir rolü olduğunu belirtmiştir.

K4 (Bay, 28, 4, On Dokuz Mayıs) Dördüncü katılımcımızın soruya ilişkin görüşleri ise, “*Öğrencinin durumu hakkında bilgi edinme ve buna göre eğitim ve öğretim sunma*” şeklindedir.

K5 (Bayan, 28,4, Selçuk) Beşinci katılımcımıza göre, “*Bence ölçme ve değerlendirme biraz gereksiz bir aşama. Çünkü ne yaparsak yapalım gerçek bilgiyi ölçecek bir yöntem yok. Öğrenci bilgisini çok farklı yollarla ve zaman da gösteriyor. Ölçme ve değerlendirme aslında öğrencinin davranış, bilinç ve hayatında yaşadığı değişikliğin genel adıdır*” diyerek ölçme ve değerlendirme işine dair görüşünü belirtmiştir. Katılımcımız her öğrencinin aynı yöntemle değerlendirilemeyeceğini, eğitim

faaliyetinin bir süreç olduğunu ve öğrencinin sadece sınavlarla değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

K6 (Bay, 38, 8, Ankara) Altıncı katılımcımızın görüşüne göre ölçme ve değerlendirmenin amacı, *“Öğrencinin bilgi ve becerilerinin ne olduğu ve ne kadar olduğunun tespit etmektir”*. Katılımcımız bu cevabıyla K3’ün belirtmiş olduğu çift yönlü değerlendirme anlayışına muhalif olmuştur. Ona göre sınavlar öğrenci için vardır.

K7 (Bay, 26, 5, Selçuk) Yedinci katılımcımıza göre ölçme ve değerlendirme, *“Öğrencilerin hedeflenen davranışlara ve verilen kazanımlara ulaşip ulaşmadığının tespiti, öğrenme düzeylerinin belirlenmesidir”*. Katılımcımız vermiş olduğu bu cevapla ölçme işinin ders başarısını ölçmek için yapıldığını ve işin sonunda elde edilen verilerin sınıfın öğrenme düzeyinin tespitini sağladığını belirtmiştir. Katılımcımızın bu cevabıyla ölçme işini tek yönlü bir süreç olarak görmediğini söyleyebiliriz.

K8 (Bay, 38, 12, Marmara)’e göre ölçme ve değerlendirmenin amacı, *“ Öğrencilerin mevcut bilgilerini tespit etmek ve kılavuz kitapta bulunan kazanımlara öğrencilerin ulaşip ulaşamadığını belirlemektir”*.

K9 (Bayan, 25,2, Atatürk) Dokuzuncu katılımcımıza göre, *“Öğrencinin kazandırılmak istenen kazanımları anlayıp anlamadığını öğrenip öğrenmediğini ya da ne kadarını gerçekleştirebildiğini tespit etmek, sınamaktır”*. Katılımcımızın görüşüne göre ölçme ve değerlendirme işi öğrencinin bilgisini ölçmek için yapılan bir iştir. Katılımcımıza göre bu iş tek yönlü bir süreçtir.

K10(Bayan, 28, 3, Marmara)’a göre ölçme ve değerlendirmenin amacı, *“Öğrencilerimizin kazanımları ne derecede öğrendiklerinin tespiti için ölçme ve değerlendirme işlemi yapılmaktadır. Ayrıca her kazanımın ayrı ayrı değerlendirilip*

hangi kazanımların öğrenildiğini hangilerinin öğrenilemediğini tespit etmek için de ölçme ve değerlendirme işlemi yapılır”. Katılımcımız bu cevabıyla ölçme işinin sadece öğrenilenleri görmek için yapılmadığını, bu işin aynı zamanda öğrencilerin anlayamadığı noktaların da tespitini yapmak için gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

K11 (Bayan, 26, 3, Ankara) On birinci katılımcımıza göre ölçme ve değerlendirme, *“Verilen eğitimin amacına ulaşip ulaşmadığını görmek amacıyla yapılan bir iştir”.* Katılımcımız bu cevabıyla ölçme işini, eğitim sürecinin faydalı geçip geçmediğini anlamaya yarayan bir iş olarak gördüğünü belirtmiştir.

K12 (Bay, 41, 14, Ankara) ‘ye göre , *“ Ölçme ve değerlendirme öğrencilerin ders hakkında sahip olduğu bilgileri ölçmek için yapılır. Yapılan sınavlarla öğrencinin ne kadar bildiği ölçülür ve verilen puanlarla öğrencinin bilgisi derecelendirilir”.* Katılımcımız bu görüşüyle ölçme işini öğrenci bilgisini görmeye yaradığını belirtmiştir. Katılımcımıza göre bu iş sayesinde öğrencilerin dersle ilgili olarak ne kadar bilgi sahibi olduğunu görebiliriz.

K13 (Bay, 35, 9, Marmara), *“ Ölçme ve değerlendirmenin bir amacı vardır, o da öğrencilerin dersten ne öğrendiğini belirlemek ve karnesine bunu not olarak yansıtmaktır”.* Katılımcımız bu ifadesiyle K12’ye paralel bir anlayışta olduğunu göstermiştir. Katılımcımıza göre ölçme işi not vermek amacıyla yapılır.

K14 (Bayan, 38, 11, Ankara) On dördüncü katılımcımıza göre, *“Ölçme ve değerlendirmenin amacı öğrencinin ders başarısını belirlemektir. Ölçme ve değerlendirme sonucuna bakarak büyük ölçüde öğrencinin ders için verdiği emeğin ne olduğunu görebiliriz”.* Katılımcımız bu görüşüyle ölçme işinin öğrenci başarısını belirlemek için yapıldığını belirtmiştir. K3 ve K6’nın çift yönlü ölçme anlayışının aksine tek yönlü bir anlayışa sahiptir.

K15 (Bay, 29, 3, Ankara), “*Bana göre ölçme ve değerlendirme öğretmenin kendisini değerlendirmesi için bir fırsattır. Öğretmen ölçme ve değerlendirme işini yaparak hem öğrencilerinin durumunu anlar hem de kendi eksik yönlerini görme fırsatını bulur. Ölçme ve değerlendirme öğretmenin öğrencilere ne verebildiğini anlamasını sağlayan bir yoldur*”.

Katılımcılarımızdan aldığımız cevaplara göre diyebiliriz ki; katılımcılarımızın büyük çoğunluğu ölçme ve değerlendirme işini öğrenci bilgisini ölçmek ve öğrencilere not vermek amacıyla yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ölçme ve değerlendirme işini, öğrencinin yanında öğretmenin kendisini ve ders anlatım tekniklerini değerlendirmeye yarayan bir süreç olarak gören katılımcılarımız da mevcuttur.

1.2.2. YENİ PROGRAMIN ÖNERDİĞİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİNİN ÖLÇME İŞİNİN AMACINA UYGUNLUK DURUMU

Bu bölümde katılımcılarımıza yeni programın önermiş olduğu ölçme ve değerlendirme tekniklerinin ölçme işinin amacına uygun olup olmadığını sorduk. Aldığımız cevaplar sonucunda katılımcılarımızın ölçme ve değerlendirme anlayışıyla programın yaklaşımını karşılaştırma ve değerlendirme fırsatını elde ettik.

K1(Bayan, 33, 6, Marmara),” *Genel olarak baktığımızda ölçme değerlendirme tekniklerini uygun ve yeterli görüyorum. Ancak kimi zaman öğrencilerin yaşadıkları ortamda bazı kaynaklara ulaşması güç oluyor. Bu da kalitenin düşmesine neden oluyor*”. Katılımcımız programın önerdiği teknikleri yeterli gördüğünü belirtirken öğrenme ortamının bu tekniklerin zaman zaman kullanımında zorlandığını belirtiyor. İçinde bulunulan sosyo-ekonomik durumun bazı tekniklerin maliyetli olması kullanımını olumsuz yönde etkilediğini belirtiyor.

K2(Bay, 32,7, Atatürk), “ *Bence önerilen teknikler işin amacına uygun hatta gereğinden fazla teknik var diyebilirim. Din kültürü dersi açısından en önemli teknik yazılı sınav tekniğidir. Öğrencilerin kendini ifade etme becerisi kazanmaları açısından en önemli tekniktir.İkinci önemli teknik ise sözlü sınavdır bu ise öğrencilere sureleri ezberletme açısından ya da değişik konulardaki ayet ve hadisleri hafızaya alma açısından önemli bir tekniktir*”. Katılımcımız bu ifadesiyle programın önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerini yeterli hatta fazla detaylı bulduğunu belirtmiştir. Görüşlerine göre yazılı sınavlar ve sözlü sınavlar öğrencinin durumunu görmeye yeterlidir.

K3 (Bayan, 25, 1, Uludağ), “*Programın önerdiği teknikler bence ölçme ve değerlendirme işinin amacına uygundur. Yapılandırıcılıkta öğrencinin tek bir yönden değil, çok noktadan ve süreç içerisinde değerlendirilmesi isteniyor. Bu noktadan bakınca özellikle performans ödevleri ve proje ödevleri bu işin uygun şekilde yapılmasını sağlıyor*”. Katılımcımız yeni programın öğrenciyi birden fazla şekilde ölçülebilmesini sağladığı görüşünde. Ona göre bu durum öğrencinin gerçek başarısını görmeye yardımcı oluyor.

K4 (Bay, 28, 4, On Dokuz Mayıs), “*Önerilen teknikler genel olarak bu amaca uygun diyebilirim. Ancak iş uygulama kısmına geldiğinde bazı aksamalar olabiliyor. Bu yüzden bazı geliştirmeler yapılmalı. Kılavuz kitaplara daha fazla önem verilip daha çeşitli soru örnekleri , performans ödevi örnekleri konulmalı. Bu sayede daha fazla öğrenme elde edilebilir*”. Katılımcımız mevcut kılavuz kitapların yeterli gelmediğini, bu yüzden uygulamada sıkıntı yaşanabileceğini belirtiyor.

K5 (Bayan, 28, 4, Selçuk), diğer katılımcıların aksine programın yetersiz olduğunu belirtmiş ve bunu şu şekilde ifade etmiştir: “*Bence bu konuda program biraz eksik*

kalıyor. Klasik yaklaşımın etkisi hala hissediliyor. Genel olarak baktığımızda bilginin doğrudan sözlerle ifadesi ile ilgileniyor. Öğrencilerin uygulayarak bazı kazanımları gösterip göstermediğini anlamak için kullanabileceğimiz tatmin edici bir yöntem yok. Biraz performans ödevleri öğrencinin çalışmasını anlamamıza yardımcı oluyor ancak ödevlerin çoğunu maalesef aileler yapıyor. Kısaca diyebilirim ki uygulamaya yönelik ölçme ve değerlendirme araçlarının olmayışı eksik kalıyor". Katılımcımıza göre yeni program ölçme ve değerlendirme noktasında eski programdan izler taşıyor. Ağırlıklı olarak yazılı sınavların değerlendirmede etkili olmasından şikayetçi. Katılımcımız performans ödevlerinin öğrenci başarısını ölçmede çok sağlıklı bir teknik olmadığı düşüncesindedir.

K6 (Bay, 38, 8, Ankara), “ *Ben programın önerdiği tekniklerin yeterli düzeyde ölçme işi yaptığını düşünüyorum. Yazılı sınavlarda farklı soru tipleri kullanarak her öğrenme biçime uygun bir sınav hazırlayabiliyorum. Ayrıca performans ödevlerinin olması derse ayrı bir hava katıyor”.*

K7 (Bay, 26, 5, Selçuk), “ *Çoklu zeka teoremine uygun olarak hazırlanan program amaca uygundur. Fakat konuların sonlarında yer alan sorular ve verilen ayet, hadis gibi örneklerden sorulan sorular bazen anlaşılmas olabilmektedir. Kılavuz kitaplarda yer alan bazı sorular içerdiği kelimeler yüzünden anlaşılamayabiliyor. Bu soruların daha sade olması gerekmektedir. Tekrarlar yerine daha fazla örnekler verilebilir. Önerilen tekniklere baktığımızda yeterli görüyorum, yaptığımız sınavlarda amacımıza ulaşabiliyoruz". Katılımcımız teknikleri yeterli gördüğünü belirtmiş olsa da K4'ün de ifade ettiği gibi kılavuz kitapların yetersizliği ve niteliğinden memnun değil.*

K8 (Bay, 38,12,Marmara), “*Ölçme ve değerlendirme tekniklerinin çoğaltılması öğretmene daha özgür bir alan sunmaktadır. Böylece öğretmen hangi teknik konuya*

uygun ise ya da hangi teknik öğrenci düzeyine uygunsa o tekniği kullanarak amacına daha çabuk ve etkili ulaşabilmektedir”.

K9 (Bayan, 25,2, Atatürk), “*Genelde ölçme ve değerlendirme teknikleri yazılı şekline yönelik olarak ağırlık göstermektedir. Bu açıdan çok yeterli, ölçme ve değerlendirme amacına uygundur. Fakat sözlü şeklinde ölçme ve değerlendirme tekniklerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Çünkü birçok öğrenci öğrendiklerini yazmaktan ziyade daha çok konuşarak ifade edebilmede başarılıdır. Tabi bu noktada öğrenciyi tanımak da önemli. Öğretmen öğrencisini tanıyorsa daha sağlıklı ölçme yapabilir. Bence önerilen teknikler sözlü değerlendirme olmaması açısından eksik, onun dışında amaca uygundur”.* Katılımcımız ölçme işinin başarılı olabilmesi için öğretmenin öğrencisini tanması gerektiği görüşündedir. Yeni programın sözlü değerlendirme konusunda yetersiz kaldığı görüşünde olan katılımcımız, öğrencilerin yazılı türünde yeterli bir şekilde ölçülebildiği görüşündedir.

K10(Bayan, 28, 3, Marmara), “ *Ölçme ve değerlendirme tekniklerinin çeşit bakımından çok olması bence çok güzel bir durum. Böylelikle derse, üniteye, öğrencilerin seviyesine uygun olan bir tekniği seçebiliyoruz. Yeni teknikler sayesinde eksiklikleri belirleyebiliyorum ve öğrencilere geri dönüt sağlayabiliyorum”.* Katılımcımız yeni tekniklerin öğretmene daha çok veri sağladığı görüşünde. Ona göre yeni teknikler öğrencinin eksik öğrenmelerini ölçmede önemli veriler sağlıyor.

K11 (Bayan, 26, 3, Ankara), “ *Tekniklerin birçoğu zaten aynı. Özellikle yazılı sınav teknikleri arasında fark yok diyebilirim. Programın farklılaştığı nokta performans ve proje ödevleri. Öğrencilerin performans ödevleri olarak araştırmacılığı kazanmaları çok güzel. Yalnız bu ödevler maliyetli olabildiği için bazen sıkıntı oluşturabiliyor. Ayrıca her performans ve proje ödevinin tek tek inceleniyor olması, her ödev için*

değerlendirme ölçeği oluşturuluyor olması kullanımını zorlaştırıyor. Daha pratik değerlendirme ölçeklerinin öğretmenlere sunulmasına ihtiyacımız var”. Katılımcımız yazılı sınav tekniklerinin eski programla aynı olmasının yanı sıra beraberinde getirdiği bazı yeniliklerin öğrenci için büyük faydaları olduğu düşüncesindedir. Katılımcımıza göre özellikle performans ödevleri ve proje görevleri programın farklılaştığı asıl nokta. Ancak bu iki tekniğin maliyetli ve değerlendirme sürecinin uzun sürmesi dezavantajları.

K12 (Bay, 41, 14, Ankara), ” *Programın önerdiği teknikleri yeterli görüyorum. Çeşitli tekniklerin olması sınav hazırlamamızı kolaylaştırıyor ve ders başarısını artırıyor. Çünkü öğrenci her soru tipini kolaylıkla cevaplayamaz. Kimi öğrenci test tekniğinde başarılıdır, kimisi açık uçlu sorularda başarılıdır. Farklı soru tiplerini sınava yerleştirerek başarıyı arttırabiliyorum. Ayrıca performans ödevlerinin olması öğrencinin derse olan tutumunu olumlu yönde değiştirdi. Öğrencilerin daha çok soru sorar olmasını sağladı”.* Katılımcımız K8’in de ifade ettiği gibi yeni yöntemlerin öğretmene özgürlük getirdiği düşüncesindedir. Ona göre birden fazla tekniğin olması öğrenci başarısının artmasını sağlayan önemli bir unsurdur

K13 (Bay, 35, 9, Marmara), “ *Öğrencileri farklı açılardan sınavabildiğimiz için bence programın amacına uygun. Hazırladığımız sınavlar ve performans ödevleri sayesinde öğrencilerin bilgisini kolaylıkla ölçebiliyoruz”.*

K14 (Bayan, 38, 11, Ankara), “*Programın önerdiği teknikleri yeterli görüyorum. Öğrenciyi değişik açılardan ölçebiliyoruz. İlk zamanlarda alışık olmadığımız performans ödevi, ürün dosyası gibi ölçme araçlarını nasıl kullanacağımızı bilmediğimiz için sıkıntı çektik. Tekniklere alışmamız ve materyallerimizin artmasıyla artık olumsuzluk yaşamadan ölçme değerlendirme yapabiliyoruz”.* Katılımcımız

öğrencilerin farklı yönlerden değerlendirilebiliyor olması dolayısıyla yeni programa olumlu yaklaşıyor. Bunun yanı sıra yeni tekniklere alışma sürecinde sıkıntı yaşadığını ancak bu dönemin sonunda artık herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirterek, programa karşı olan memnuniyetini belirtiyor.

K15 (Bay, 29, 3, Ankara), *“Bence sistemin bize verdiği ölçme değerlendirme teknikleri amaca uygun. Farklı soru tiplerini kullanarak farklı düzeydeki öğrenmeleri ölçebiliyoruz. Çocukluğumuzda olduğu gibi tek tip soru uygulaması, sözlü sınavlar yok. Bunun yerine herkesin kendine uygun soru tipini bulabileceği sınavlar geldi. Tabi bu biraz da öğretmene bağlı. Eğer öğretmenler kolaycılığa kaçmazlarsa program istenilen hedefleri ölçmeye uygun”*, diyerek programın başarılı olmasını öğretmenlerin çalışmasına bağlıyor. Katılımcımıza göre yeni program öğrencinin çok yönlü değerlendirilmesini sağlaması açısından önem taşıyor. Katılımcımız, performans ve proje ödevlerinin yanı sıra çok sayıda soru tekniklerinin bulunmasını öğrenci değerlendirmesinde olumlu bir gelişme olarak görüyor.

1.2.3. YENİ PROGRAMININ ÖNERDİĞİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİNİN KULLANIM DÜZEYİ

Bu bölümde katılımcılarımıza en sık kullandıkları ölçme ve değerlendirme tekniğinin ne olduğunu ve hangi sıklıkta kullandıklarını tespit etmeyi amaçladık. Böylelikle en kullanışlı ve kullanımı en az olan teknikleri belirleyebildik.

K1(Bayan, 33, 6, Marmara), *“Tutum ölçekleri ve akran değerlendirme formları dışındaki tüm teknikleri kullandığımı söyleyebilirim. Özellikle sınavları hazırlarken çeşitliliğe çok özen gösteriyorum. Çoktan seçmeli soruları ağırlıklı olarak kullansam da, boşluk doldurma, doğru-yanlış ve açık uçlu sorulara mutlaka yer veriyorum. Ayrıca her dönem öğrencilerime bir tane performans ödevi veriyorum. Dileyen olursa da yılda*

bir tane proje ödevi veriyorum. Ürün dosyası hazırlatmaya çalıştım ancak çok verimli olmadı. Vakit darlığından yeteri ilgiyi gösteremedim. Ancak birinci kademe öğrencilerine ürün dosyası hazırlatıyorum”. Katılımcımız ölçme ve değerlendirme tekniklerinden birçoğunu kullanmaya çalıştığını ifade etti. Sınavlarında hazırlanması ve değerlendirilmesi kolay olduğu için, çoktan seçmeli testleri, boşluk doldurma, doğru-yanlış sorularını ve açık uçlu sorulara yer verdiğini belirtti. Ancak vakit azlığından dolayı portfolyo, tutum ölçekleri ve akran değerlendirme formlarını kullanmadığını ifade etti.

K2(Bay, 32,7, Atatürk), *“Daha çok yazılı ve sözlü sınavlar, boşluk doldurma, doğru-yanlış, eşleştirme sorularını, çoktan seçmeli testleri, performans ve proje ödevlerini kullanıyorum. Akran değerlendirmesi, kazanım değerlendirme ölçeklerini kullanmıyorum. Zaten bir öğrencinin durumu sınavlarından hemen belli oluyor. O yüzden diğer yöntemlere pek başvurmuyorum”.* K1’in de ifade ettiği gibi katılımcımızın en sık kullandığı teknikler, çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma, doğru-yanlış soruları ve açık uçlu sorularla birlikte programca her dönem en az bir tane verilmesi gereken performans ödevleridir. Katılımcımız akran değerlendirme ve kazanım değerlendirme formlarını kullanmadığını, çünkü bu tekniklere sıra gelmeden öğrencinin yeterince değerlendirdiğini düşünüyor.

K3 (Bayan, 25,1, Uludağ), *“Genelde klasik yöntemler kullanıyorum. Çoktan seçmeli sorular bunlardan en sık kullandığım. Yazılı sınavlarda bunun yanı sıra boşluk doldurma, eşleştirme, doğru yanlış sorularını tercih ediyorum. Ayrıca Milli Eğitim her dönem için bir performans ödevi verilmesini istiyor, dolayısıyla performans ödevleri de kullandığım teknikler arasında yer alıyor”.* Katılımcımız K1 ve K2’nin de ifade ettiği üzere daha çok yazılı sınavlarda kullanılacak teknikleri kullandığını belirtiyor.

Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine zorunluluk gereği başvurduğunu ifade ediyor.

K4 (Bay, 28, 4, On Dokuz Mayıs), *“Bir çoğunu kullanmaya çalışıyorum. Doğru yanlış soruları, eşleştirme soruları, boşluk doldurma soruları, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli testler, ürün dosyaları, kavram haritaları, proje ve performans ödevleri kullandığım tekniklerdir. Bu tekniklerden en çok çoktan seçmeli testleri ve performans ödevlerini kullanıyorum.”* Katılımcımız, diğer katılımcılarımız gibi yazılı sınav soru tekniklerinin birçoğunu kullandığını ifade ediyor. Ancak bunun yanı sıra kavram haritası ve ürün dosyası gibi diğer katılımcılarımızın başvurmadığı teknikleri de kullandığını ifade ediyor.

K5 (Bayan, 28,4, Selçuk), *“ Hazırladığım sınavlarda açık uçlu sorulara, çoktan seçmeli testlere, boşluk doldurma ve eşleştirme sorularına yer veriyorum. Zaman zaman doğru yanlış sorularını kullanıyor olsam da şans başarısı yüksek olduğu için pek tercih etmiyorum. Benim gözümde en önemli ölçme aracı performans ödevleridir. Çünkü bu ödevler sayesinde öğrencilerin gerçekte neler yapabileceklerini görebiliyorum. Ayrıca öğrencileri araştırmaya teşvik etmesi de olumlu bir yanı”.* Katılımcımız öğrencinin başarısını ölçmek için en uygun tekniğin performans ödevleri olduğu görüşünde. Performans ödevleri dışında daha birçok tekniğe başvuruyor olsa da, öğrencinin belirli bir konuda araştırma yaparak ortaya çıkardığı ürünleri daha kıymetli bir değerlendirme aracı olarak görüyor. Öğrencinin şans başarısı yakalamasını istemediği için doğru-yanlış tipi soruları pek sık kullanmadığını ifade ediyor.

K6 (Bay, 38, 8, Ankara), *“ Programın önerdiği teknikleri olduğunca kullanmaya çalışıyorum. En başta çoktan seçmeli testler, açık uçlu sorular ve boşluk doldurma soruları sınavlarda en çok kullandığım yöntemler. Ayrıca ders içi katılım ve*

performans ödevleri de öğrencinin başarısında değerlendirmeye aldığım etkenler. Ürün dosyası, akran değerlendirme formlarını pek sık kullandığım söylenemez". Katılımcımız öğrencinin değerlendirmesinde ders içi tutum ve davranışlarının kendisi için önemli bir kriter olduğu görüşünde. Yazılı sınav soru tekniklerinin birçoğunu kullanan katılımcımız, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine sıklıkla başvurmadığını ifade ediyor.

K7 (Bay, 26, 5, Selçuk), “ *Çoktan seçmeli sorular, doğru-yanlış soruları, boşluk doldurma soruları, açık uçlu sorular ve kavram haritası oluşturma sınavlarımda en çok kullandığım yöntemlerdir. Bunların dışında her dönem her öğrencime performans ödevi ve yılda bir defa isteyen öğrencilerime proje görevi veririm. Hiç kullanmadığım yöntemler ise kazanım değerlendirme formları, portfolyo, akran değerlendirme formlarıdır. Bunları kullanmıyorum, çünkü hazırlaması ve değerlendirmesi uzun süre alıyor ve maliyetli oluyor". Katılımcımız maliyetli ve zaman alıcı olduğunu ifade ettiği portfolyo, kazanım değerlendirme formları, akran değerlendirme formları gibi alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri dışında diğer teknikleri sıklıkla kullandığını belirtiyor.*

K8 (Bay, 38,12,Marmara), “ *Önerilen yöntemlerin hepsini kullandığımı söyleyebilirim. Sınavlarım ağırlıklı olarak çoktan seçmeli testler, doğru yanlış soruları, eşleştirme soruları, tamamlama sorularından oluşur. Ayrıca ders içi performansı belirlemek için hazırlamış olduğum çizelgeler, performans ve proje ödevleri de kullandığım ölçme araçlarındandır. Kavram haritaları, drama ve poster hazırlama da zaman zaman başvurduğum yöntemler arasındadır". Katılımcımız hazırlaması ve değerlendirmesi kolay olduğu için daha çok çoktan seçmeli testleri, doğru-yanlış sorularını, eşleştirme ve boşluk doldurma tipi soruları kullandığını ifade ediyor. Bunun*

yanı sıra alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine de başvurduğunu da ifade ediyor.

K9 (Bayan, 25,2, Atatürk), “*Hazırladığım sınavlarda farklı soru tiplerinden faydalanırım. Çoktan seçmeli testler, açık uçlu sorular, eşleştirme soruları, doğru yanlış soruları en çok faydalandıklarımıdır. Ayrıca performans ödevleri ve proje görevleri ölçme işinde faydalandığım tekniklerdendir. Ürün dosyası, akran değerlendirme formları, kazanım değerlendirme formlarını ise kullanmıyorum*”. Katılımcımız, K6'nın da belirttiği gibi yazılı sınav tekniklerinden sıklıkla faydalanırken, zaman alıcı olması ve maliyetli olması gibi sebeplerden ötürü alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin kullanımına yönelmiyor.

K10(Bayan, 28, 3, Marmara), “*Ölçme tekniklerini büyük oranda kullanıyorum, lakin değerlendirme ölçekleri hazırlama noktasında eksiklikler oluyor. Açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, doğru yanlış, eşleştirme, boşluk doldurma kullandığım ölçme araçlarıdır. Akran değerlendirme formlarını öğrenciler objektif olarak değerlendirme yapmadıkları için kullanmaktan vazgeçtim. Bunun dışında eğer müfredatta geri kalmamışsam kazanım değerlendirme formlarını kullanıyorum*”. Katılımcımız yazılı sınav soru tekniklerinin birçoğunu sıklıkla kullandığını belirtiyor. Akran değerlendirme formunu öğrencilerin istenen kriterlere göre hazırlamamasından dolayı artık kullanmadığını, yeterli vakti buldukça kazanım değerlendirme formlarını kullandığını ifade ediyor.

K11 (Bayan, 26, 3, Ankara), “ *Hazırladığım sınavlarda soru tiplerinin çeşitli olmasına dikkat ederim. Bu yüzden sınavlarımda kısa cevaplı sorulara, çoktan seçmeli sorulara, doğru yanlış sorularına, eşleştirme sorularına, açık uçlu sorulara yer veririm. Ders içi performansı belirlemede süre takip ve ödev takip çizelgelerine önem*

veririm. Ünite sonlarında öz değerlendirme formları hazırlarım. Performans görevleri ve proje görevleri ayrıca önem verdiğim ölçme değerlendirme teknikleridir”. Katılımcımızın öğrencilerin birden çok teknikle değerlendirmesine önem verdiğini söyleyebiliriz. Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinden performans ve proje ödevlerine sıklıkla başvurduğunu ve bu tekniklerin kendi gözünde öğrenci değerlendirmesinde büyük önem taşıdığını belirten katılımcımız, diğer katılımcılarımızın kullanmadığı öz değerlendirme formunu da sıklıkla kullandığını ifade ediyor.

K12 (Bay, 41, 14, Ankara), “En çok kullandığım teknik çoktan seçmeli sorulardır. Bunun dışında açık uçlu sorular, boşluk doldurma soruları, eşleştirme soruları da sıklıkla kullandığım tekniklerdendir. Performans ödevleri, kavram haritası oluşturma gibi yöntemlerden de faydalanıyorum”.

K13 (Bay, 35, 9, Marmara), “ Farklı yöntemler kullanmaya çalışıyorum. Böylece öğrencileri birden fazla alanda değerlendirebiliyorum. Sınavlarımda en çok çoktan seçmeli testlere, eşleştirme sorularına, kavram haritalarına, doğru-yanlış sorularına yer veriyorum. Öğrencilerin yazılı ifadelerinin gelişmesi için mutlaka her sınavımda açık uçlu sorulara yer veriyorum. Ayrıca performans ödevleri ve öğrencilerin derse katılımları da değerlendirme sırasında göz önünde bulundurduğum noktalardır”.

Katılımcımızın daha çok klasik yöntemleri kullandığını, fakat bu tekniklerin yanında kavram haritası, performans ödevi gibi alternatif tekniklere başvurduğunu söyleyebiliriz. Katılımcımız öğrencilerin ifade gelişimini sağlamaya büyük önem verdiğini bu sebeple açık uçlu sorulara önem verdiğini belirtiyor.

K14 (Bayan, 38, 11, Ankara), “Kullandığım yöntemleri sıklıklarına göre sıralayacak olursam, çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma soruları, açık uçlu sorular, kısa

cevaplı sorular, boşluk doldurma soruları en çok kullandığım araçlardır. Her dönem en az iki performans ödevi veririm. Birisi bireysel bir diğeri ise grup çalışması şeklinde olur. Böylelikle öğrencilerim hem tek başlarına hem de birlikte iş yapabilme becerilerini geliştirebilirler. Grupla yapılacak performans ödevlerinde tam bir akran değerlendirme formu doldurtmasam da her öğrencinin neler yaptığını tek tek öğrenir ona göre değerlendirmede bulunurum. Ayrıca öğrenci kitaplarındaki öz değerlendirme formlarını mutlaka uygulayım". Katılımcımız yazılı sınav tekniklerini kullanmanın yanı sıra performans ödevlerine önem vermektedir. Zorunlu olarak her dönem bir defa verilmesi gereken performans ödevinin sayısını arttırarak ikiye çıkarmıştır. Öğrencilerin hem bireysel hem de sosyal anlamda gelişebilmesi, akran öğrenmesini sağlayabilmeyi amaçlamıştır. Katılımcımız alternatif bir akran değerlendirmesi yapmakla beraber öz değerlendirme formlarını da kullandığını ifade etmiştir.

K15 (Bay, 29, 3, Ankara), *"Sabit olarak kullandığım bir yöntem yok. Hepsinden yıl içerisinde öğrencilerin düzeyi, ünitelerin içeriğine göre faydalaniyorum. En çok başvurduğum yöntemlerse, çoktan seçmeli sorular ve açık uçlu sorular. Açık uçlu soruları değerlendirmek vakit alsa da öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri açısından önemli. Ayrıca performans ödevleri de sıkça başvurduğum tekniklerden birisi. Zaten Milli Eğitim her dönem en az bir performans ödevi hazırlanmasını istiyor. Bunların dışında boşluk doldurma, doğru yanlış sorularından da faydalaniyorum"*

Katılımcılarımızın en sık ve en seyrek düzeyde kullandıkları ölçme ve değerlendirme tekniklerini tespit etmek için sorduğumuz sorudan elde ettiğimiz ifadeler ışığında, en sık kullanılan ölçme ve değerlendirme tekniğinin çoktan seçmeli testler olduğunu görmüş olduk. Çoktan seçmeli testlerden başka olarak, doğru-yanlış sorularının, boşluk doldurma sorularının, eşleştirme sorularının ve performans ödevlerinin katılımcılarımız tarafından sıklıkla kullanılan ölçme ve değerlendirme

teknikleri olduğunu tespit ettik. Bu tekniklerin hazırlanması ve değerlendirme sürecinin fazla vakit almaması ve objektif bir değerlendirmeye olanak sağlaması bakımından rağbet gördüğünü söyleyebiliriz. Performans ödevlerinin her dönem en az bir defa uygulanma zorunluluğunun bulunmasını da bu tekniğin sıklıkla kullanılıyor olmasıyla ilişkilendirebiliriz.

Portfolyo, akran değerlendirme formu, kazanım değerlendirme formu gibi tekniklerin katılımcılarımız tarafından az kullanılan ya da hiç kullanılmayan teknikler olduğunu belirledik. Bu tekniklerin sıklıkla kullanılmıyor oluşunu ise K7'nin belirttiği üzere vakit alıcı yöntemler olmasına bağlayabiliriz. Aynı zamanda bu tekniklerin maddi külfet getiriyor olması da bu yöntemlerin kullanım düzeyini olumsuz yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Açık uçlu soruların değerlendirmesinde yaşanan objektif olma sorununun da bu yönteme katılımcılarımızın uzak kalmasına neden olduğunu belirtebiliriz.

1.2.4. PROGRAMIN ÖNERDİĞİ TEKNİKLERİN KULLANIMI SIRASINDA YAŞANAN PROBLEMLER

Bu bölümde katılımcılarımıza ölçme değerlendirme tekniklerini uygularken yaşadıkları problemlerin ne olduğunu sorduk. Aldığımız cevaplar sayesinde programın uygulanırlığına mani olan sorunları tespit edebildik.

K1(Bayan, 33, 6, Marmara), *“Akran değerlendirme formlarının kullanımında problem yaşıyorum. Öğrenciler arkadaşlarını değerlendirirken objektif davranmıyorlar. Aralarındaki arkadaşlık düzeyine göre formlar dolduruluyor. Bu yüzden akran değerlendirme formlarına pek başvurmuyorum. Bunun dışında okul idaresinden kaynaklı sıkıntılar yaşanabiliyor. Etkinlik amacıyla olsa dahi fotokopi çekilmesinden rahatsızlık duyan idareciler okullarımızda görev yapabiliyor. Ayrıca portfolyo oluşturulması konusunda sıkıntı yaşıyorum. Portfolyonun tam olarak ne*

olduğunu, nasıl oluşturulması gerektiğini bilmiyorum. Bu yüzden oluşturmaya çalıştığım portfolyolar ne kadar etkili bir çalışma oluyor tam kestiremiyorum”.

K2(Bay, 32, 7, Atatürk), “ *Ölçme değerlendirme tekniklerinin öğrenciye uygulanması aşamasında sıkıntı çektiğim söylenemez. Öğrencilerimin potansiyellerinin ne olduğunu bildiğim için değerlendirme aşaması zor olmuyor. Bazen yazılıları değerlendirirken açık uçlu soruları puanlamada sıkıntı yaşayabiliyorum. Her cevabı standart bir şekilde puanlandıramıyorum. Her ne kadar cevap anahtarı kullanıyor olsam da tam bir eşitlik sağlayamıyorum. Bunun dışında performans ödevlerini değerlendirmekte bazen problem yaşıyorum. Öğrencilerin bir kısmı ödevlerini büyüklerine yaptırıyorlar. Bu da öğrencinin istenilen hedefe ulaşmasını engelliyor”.* Katılımcımız bu ifadeleriyle öğrenci değerlendirmesinde öğrencinin öğretmence tanınmasının önemli bir yeri olduğunu söylerken, açık uçlu soruları standart bir şekilde puanlandıramadığını belirtiyor. Bunun dışında performans ve proje ödevleri gibi çalışmaların hazırlanmasında velilerin öğrencilerden çok iş yapıyor olmasını da ölçme ve değerlendirme işini zorlaştıran birer etken olarak görüyor.

K3 (Bayan, 25, 1, Uludağ), “ *Teknikleri uygulamakta şu ana kadar herhangi bir problem yaşam yaşamadım. Problem yaşadığım asıl konu, yapmış olduğum etkinlikleri değerlendirme kısmı. Çok vakit alıcı ve yorucu bir iş. Sınavlarımda farklı tekniklerden yararlanarak sorular hazırlıyorum. Çoktan seçmeli ve boşluk doldurma şeklinde soruları değerlendirmek kolay ve hızlı oluyor. Ancak açık uçlu soruları değerlendirmek çok yorucu. Öğrencilerin çoğunun yazısı okunmuyor. Bir de el yazısı kullanılıyor olması yazıları iyice birbirine karıştırıyor. Öğrencilerin okuma alışkanlığı olmadığı için bu tarz sorulara verdikleri cevaplar çok sığ kalıyor. Performans ödevlerini değerlendirmek oldukça zaman alıyor. Her öğrenci için tek tek değerlendirme ölçeği kullanmak hem çok maliyetli oluyor, hem de çok vakit alıyor”.*

Katılımcımızın belirttiği üzere ölçme ve değerlendirme işinde karşılaştığı en önemli sorun ölçme işine harcanan vaktin uzun süreli olması. Ayrıca açık uçlu soruların değerlendirilmesinde öğrencilerin el yazıları kötü olduğu için de problem yaşadığını belirtiyor. Performans ve proje ödevi gibi çalışmalar da her öğrenci için hazırlanan değerlendirme ölçeklerinin maliyetli oluşunu da başka bir problem olarak nitelendiriyor.

K4 (Bay, 28, 4, On Dokuz Mayıs), “ *Ben programın bize önerdiği her tekniği uygulamaya çalışıyorum. Ancak çalıştığım yerin şartları bizi zorlayabiliyor. Köy okulunda çalıştığım günlerde performans ödevi verdiğimde öğrenciler sadece ders kitaplarından faydalanıyorlardı. Köyde internet gibi bir imkanları olmadığı için verilen performans, proje ödevlerinde araştırma boyutu eksik kalıyordu*”. Katılımcımız okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik durumunun ölçme ve değerlendirme işiyle doğrudan ilişkili olduğu görüşünde. Öğrencilerin performans ve proje ödevi gibi çalışmaları hazırlarken çevre şartlarından dolayı araştırma yapamadıkları için istenen standartlarda ölçme yapamadığını belirtiyor.

K5 (Bayan, 28, 4, Selçuk), “ *Ölçme değerlendirme tekniklerini kullanırken yaşadığım problemin tek kaynağı veliler. Tabi burada tüm velileri kastetmiyorum, ancak bazen öyle şeyler oluyor ki harcadığımız tüm emekler boşa gidiyor. Öğrencilere kendilerini geliştirebilmeleri için performans ödevleri veriyorum ancak ödevler veliler tarafından hazırlanıyor. Neyse ki yaptığım veli toplantıları sonucunda bunu aşabildik. Her öğrencinin kendi potansiyeli dâhilinde değerlendirileceğine onları ikna ettik. Bir de velilerin bir kısmı Din Kültürü dersi S.B.S sınavında önemli bir yer tutmadığı için bu derse yönelik ödevleri boş görüyor. Velisi olduğu öğrenciyi Din Kültürü dersine yönelik bir çalışma yaparken gördüğünde ona engel olup sınavda daha çok soru çıkan derslere yönelik çalışmaya teşvik ediyorlar. Bunun dışında her hangi bir sorun*

yaşadığımı söyleyemem". Katılımcımız, K2'nin de belirttiği gibi, performans ve proje ödevlerinin veliler tarafından yapılıyor olmasından dolayı sağlıklı ölçme ve değerlendirme yapamadığını belirtiyor. Ayrıca bazı velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden S.B.S.'de az soru çıktığı için öğrencilerini başka derslere çalışmaya yönlendirmesini de başka bir problem olarak belirtiyor.

K6 (Bay, 38, 8, Ankara), “ *Programın önerdiği teknikleri olduğunca kullanmaya çalışıyorum. Çoğunu uygularken de bir problem yaşamıyorum. Ancak ürün dosyası, akran değerlendirme formlarını pek kullanmıyorum. Çünkü akran değerlendirme formlarını öğrenciler nesnel biçimde doldurmuyorlar. Ayrıca ürün dosyası oluşturmak çok vakit alıyor. Zaten haftada iki saatlik bir vaktimiz oluyor. Onda da öğrencilerin dosyalarını düzenlemeye çalıştığımızda elimizde pek bir vakit kalmıyor*”. Katılımcımız ölçme ve değerlendirme sürecinin çok vakit alıcı bir iş olduğunu belirtirken, programın istediği tüm ölçme ve değerlendirme araçlarını haftalık 2 saatlik ders sürecinde uygulanamayacağını ifade ediyor. Ayrıca akran değerlendirme formlarının objektif bir şekilde hazırlanmadığını, o yüzden ölçme işinde kendisine referans sağlayamadığını belirtiyor.

K7 (Bay, 26, 5, Selçuk), “ *Programın önerdiği tekniklerin bir kısmını kullanmıyorum. Kullanmadığım yöntemler ise kazanım değerlendirme formları, portfolyo ve akran değerlendirme formlarıdır. Bunları kullanmıyorum, çünkü hazırlaması oldukça maliyetli oluyor. Ayrıca bu tekniklerin değerlendirmesi de çok vakit gerektiriyor*”. Katılımcımız birçok tekniğin uygulanmasının oldukça zahmetli olduğunu belirtiyor. K3'ünde belirttiği üzere birçok tekniğin uygulamasını oldukça maliyetli buluyor.

K8 (Bay, 38, 12 ,Marmara), “ *Programın önerdiği her tekniği kullandığımı söyleyebilirim. Bunları uygularken de büyük bir problemle karşılaşmadım. Ancak yeni*

getirilen performans ödevi, akran değerlendirme formları gibi ölçme araçlarını kullanmak ve gerektiği gibi değerlendirmek oldukça maliyetli olabiliyor. Her öğrenci için ayrı ayrı değerlendirme yapmak vaktimizin büyük kısmını alıyor. Maliyetli olması ve çok vakit almasının dışında bir problem yaşamadım. Yalnız ilk zamanlarda neyin ne olduğunu bilmediğimiz dönemlerde bu ölçeklere yabancılık çektik. Bu yabancılığı da tekniklerin kullanımına alıştıkça attık”. Katılımcımız diğer üyelerimizin de belirttiği üzere ölçme ve değerlendirme işinin maliyetli ve vakit alıcı olduğunu belirtiyor. Bunun dışında yeni tekniklerin bir kısmına yabancı olunmasının da ilk zamanlarda problem yaşattığını belirtiyor.

K9 (Bayan, 25, 2, Atatürk), “Sınavlarımda birçok soru tipini barındırıyorum. Bunların uygulamasında açık uçlu sorular dışında bir problem yaşadığımı söyleyemem. Açık uçlu soruları değerlendirirken yaşadığım en büyük sıkıntı öğrencilerin yazısını okuyamıyor olmam. Öğrencilerin bir çoğu düz yazı yazamıyorken el yazısına geçilmiş olması durumu iyice olumsuz etkiledi. Performans ödevlerine gelecek olursam bu ödevlerin değerlendirmesi biraz vakit alıcı oluyor. Her öğrenci ya da grup için değerlendirme formu tutmak gerçekten çok yorucu bir iş oluyor. Akran değerlendirme formlarını ise kullanmıyorum çünkü kullandığım dönemde faydasına rastlamadım. Öğrenciler gerçekçi değerlendirme yapmıyorlar”. Katılımcımız, K3’ünde belirttiği üzere öğrencilerin el yazılarından dolayı problem yaşıyor. Bununla birlikte ölçme ve değerlendirme işinin çok vakit alıcı olduğunu, her öğrenci için değerlendirme formlarının hazırlanıyor oluşunu zahmetli bir süreç olarak nitelendiriyor. K6’nın da belirttiği gibi akran değerlendirme formlarının objektif amacına uygun doldurulmasından kaynaklı problemler yaşadığını ifade ediyor.

K10(Bayan, 28, 3, Marmara), “Programın önerdiği teknikleri kullanırken karşılaştığım en büyük problem zaman diyebilirim. Programın bizden istediği gibi bir

değerlendirme yapabilmek için sosyal hayatımızdan vazgeçmemiz gerekiyor. Öz değerlendirme formları, akran değerlendirme formları, kazanım değerlendirme formları, bunun yanı sıra her öğrenci için tek tek hazırlanan performans ve proje değerlendirme formlarını hazırlamak ve uygulamak çok yorucu ve maliyetli oluyor. Ayrıca bu uygulanan formları saklamak için okulumuzda bizlere yeterli alanlar sağlanmıyor". Katılımcımız yaşadığı en büyük problemi, diğer katılımcılarımızın da belirttiği gibi zaman ve maliyet olarak görüyor.

K11 (Bayan, 26, 3, Ankara), “ *Ben her yöntemi uygulamaya çalışıyorum ancak bu iş gerçekten yorucu olabiliyor. Bizlere haftada iki saat ders ayrılmış durumda. Ancak bu iki saatlik süreye bizden istenen her şeyi uygulamak imkansız bir durum. Açıkçası biz o iki saatte müfredatı mı yetiştireceğiz yoksa öğrenciyi ölçüte göre mi gözlemleyeceğiz, şaşırmış durumdayım". Katılımcımız, K6'nın da belirttiği gibi istenilen ölçme ve değerlendirmenin uygulanmasını mevcut 2 saatlik programda oldukça zor olduğunu, tüm bu tekniklerin uygulanabilmesi için daha çok ders saatine ihtiyaç duyulduğunu belirtiyor.*

K12 (Bay, 41, 14, Ankara), “*Programın önerdiği teknikleri kullanmaya çalışıyorum. Zaten performans ve proje ödevleri zorunlu tutulmuş durumda. Bunun dışında sınavlarımda çeşitli soru tiplerinden de faydalanıyorum. Bu teknikleri hazırlarken ya da değerlendirirken büyük sorun yaşamadım. İlk zamanlarda biraz acemilik çektim ama alışmak zor olmadı. Sonuçta daha önce kullanmadığımız teknikleri ilk defa görüyorduk. Bu ilk acemiliğin dışında diyebilirim ki , yeni teknikler oldukça vakit alıcı ve pahalı yöntemler. Çoğu zaman okulda bu formlar için fotokopi çektiğimizde idareyle sıkıntı yaşıyoruz ”. Katılımcımız, K8 gibi ilk zamanlarda tekniklere yabancı olmaktan dolayı problem yaşadığını belirtiyor. Ayrıca birçok katılımcımızın belirttiği gibi bu teknikleri maliyetli ve vakit alıcı olarak nitelendiriyor.*

K13 (Bay, 35, 9, Marmara), “ *Ben her yöntemi az çok uygulamaya çalışıyorum. Böylece öğrencileri birden fazla alanda değerlendirebiliyorum. Sınavlarımda öğrencilerin yazılı ifadelerinin gelişmesi için mutlaka açık uçlu sorulara yer veriyorum. Doğrusu açık uçlu soruları değerlendirmek zor oluyor. Öğrenciler düşüncelerini kağıda aktarmakta güçlük çekiyorlar. Sonuçta yıllar boyunca önlerine sunulmuş test maddelerinden birisini seçmeye alışmışlar. Ayrıca açık uçlu soruları objektif değerlendirmek biraz güç. Ne kadar cevap anahtarı kullansam da tam bir eşitlik sağlayamıyorum. Bunun dışında performans ödevlerini ve proje görevlerini değerlendirmek güç oluyor. Çünkü çok vakit alıcı bir iş. Bu yüzden bu tür ödevlerde grup ödevi vermeyi tercih ediyorum. Böylece ödev sayısı az olduğu için daha kaliteli değerlendirme yapabiliyorum”.*

K14 (Bayan, 38, 11, Ankara), “ *Yeni teknikleri uygularken sadece ilk zamanlar sıkıntı çektim. İlerleyen zamanlarda bu tekniklere alışmamla birlikte bu sorun da ortadan kalktı. Bir de performans ve proje ödevlerini uygulamakta sıkıntı çektim. Verdiğim ödevlerin çoğu öğrenciler yerine anne-babaları tarafından yapılıyordu. Zaman ilerledikçe aileler de bu ödevlerden sıkılmış olacak ki artık eskisi gibi bir durumla karşılaşmıyorum”.* Katılımcımız tekniklere olan yabancılığından dolayı bir dönem problem yaşadığını belirtiyor. Ayrıca K2’de değindiği üzere verilen proje ve performans ödevlerinin velilerce yapılması da yaşadığı başka bir problem.

K15 (Bay, 29, 3, Ankara), “*Ölçme değerlendirme tekniklerinin her çeşidini zaman içinde kullanıyorum. Öğretmenlikte yeni olduğum için eski tekniklerle şimdikiyi kıyaslayamam, ancak yeni tekniklerin daha maliyetli ve vakit alıcı olduğunu söyleyebilirim”.* Katılımcımız yine diğer üyelerimizin de ifade ettiği gibi yeni tekniklerin masraflı ve vakit alıcı olduğu görüşünde.

1.2.5. YAŞANAN PROBLEMLERE KATILIMCILARIN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bu bölümde katılımcılarımızın yaşadığı problemlere karşı kendi çözüm önerilerinin ne olduğunun cevabını aradık. Önerilen çözüm yolları sayesinde programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin, çözümü kendilerini aşan problemlerin giderilmesine yönelik önerileri programın uygulanırlığını daha da arttıracaktır.

a) Velilerden kaynaklanan problemlere çözüm önerileri

Yaptığımız mülakatlar sonucunda ortaya çıkan tabloya göre, katılımcılarımızın programın önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerini uygularken yaşadığı problemlerin bir kısmını veliler oluşturmaktadır. Mülakatımıza katılan öğretmenlerimizin belirttiğine göre öğrenci velileri özellikle performans ve proje görevlerinin hazırlanmasında öğrencilerden ziyade velilerin bu ödevleri hazırlaması, öğrencinin performansını ölçmeye önemli derecede etki etmektedir. Böyle bir tablo karşısında öğretmenlerimiz nasıl bir değerlendirme yapacaklarını bilememektedirler. Ayrıca bazı velilerin S.B.S.'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden az soru çıkmasından ötürü, velisi oldukları öğrencileri başka derslere çalışmaya teşvik ederken Din Kültürü dersine çalışmasına engel olmaları da öğretmenlerimize problem yaşatmaktadır.

Öğretmenlerimizin bu problemlere yönelik çözüm önerilerine baktığımızda ortaya çıkan öneriler şunlardır;

* Performans ve proje görevlerinin velilerce yapılmaması için okullardaki ders saatlerine ilave olarak performans dersi aldı altında derslerin konulması gerektiği önerilmiştir. Bu saatlerde öğretmenler sayesinde öğrencilerin performans ve proje ödevlerinin gelişimini görebilecekleri için ödevlerdeki veli etkinliği ortadan kaldırılmış olacaktır.

* S.B.S.'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf olmayanlar için ayrı bir kitapçığın hazırlanması önerilmiştir. Mevcut uygulamada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf olmayan öğrenciler (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden sorulmuş soruları cevaplamaya gerek duymadan) Sosyal Bilgiler dersinin sorularını cevaplayabiliyorlar. Bu yüzden veliler daha sık soru çıkan derslerin çalışılması için öğrencileri yönlendirebiliyorlar (K5'in yaşadığı bir problem). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf olmayan öğrencilere verilen soru kitapçıklarında, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf olanlar için hazırlanan Sosyal Bilgisi dersi sorularının yer almayacak olması derse olan ilginin artmasına ve öğrencinin gerçek performansını ölçmeye yarayacaktır.

b) Okul idaresinden kaynaklanan problemlere çözüm önerileri

Yaptığımız mülakatlarda öğretmenlerimizin yaşadığı problemlerden bir diğerinin kaynağını okul idarecileri olarak tespit ettik. Öğretmenlerimiz çoğu zaman değerlendirme ölçeklerinin fotokopi ile çoğaltılması sırasında okul idaresiyle problem yaşadığını belirtiyor. Okul idarecileri okulun temel ihtiyaçlarını kısıtlı kaynaklarla karşılama zorunda oldukları için masrafları kısmak adına, fotokopi çekimini öğretmenlere ücret karşılığı yapmak zorunda kalması öğretmenlerimize ek maliyetler getirmektedir. Bu sorunun aşılması için öğretmenlerimiz M.E.B.'in duruma el atması görüşünde. Onlara göre M.E.B.'in okullara daha fazla kaynak ayırması gerekmektedir. Böylelikle bu problem aşılabılır. Bu önerinin oldukça maliyetli olduğunu düşünürsek başka çözüm yolları aramak gerekir. Sene başında öğrencilere dağıtılan ders kitaplarının sonuna ekler kısmı yerleştirilmesi ve bu bölümde öğrencinin ölçülmesinde kullanılacak olan formların yer alması, bu sorunun daha ekonomik bir çözümü olabilir. Öğretmenler öğrencilerin ders kitaplarının sonunda yer alan formları

kullanarak fotokopi çekimi için ekstra maliyetten kurtulmuş olacakları gibi bu formların hazırlanması zahmetinden de kurtulabilirler.

c) Görev yapılan bölgenin imkanlarının getirdiği problemlere çözüm önerileri

Yaptığımız mülakatlardan edindiğimiz bilgilere göre öğretmenlerimizin çalıştığı bölgelerin kendilerine bir takım sorunlar getirdiğini tespit ettik(K4'ün yaşadığı problem). Öğretmenlerimiz özellikle öğrencilerin sınırlı kaynaklara sahip olmalarından dolayı yapılan ödevlerin benzerlik taşımasından dolayı gerçek bir değerlendirme yapamadıkları görüşündeler. Onlara göre öğrencilerin gerçek performansını ölçmek için yapılan performans ve proje ödevlerinin birbirinden ayırt edilebilecek olması gerekiyor. Ancak mevcut şartlar altında gelen her ödevin birbirinin kopyası gibi olması bu imkanı onlara sunmuyor. Genellikle yeni göreve başlayan öğretmenler bu şekilde, kıyıda köşede kalmış bölgelerde göreve başladıkları ve henüz tecrübesiz oldukları için öğrencilerin yaşadığı bölgeye uygun projeler üretemedikleri görüşünde. Bu sorunun aşılabilmesi için kendilerine bölgenin şartlarına uygun hazırlanmış kılavuz kitapların verilmesi gerektiği görüşündeler. Her ildeki Milli Eğitim Müdürlüklerinin kendi illerinin şartlarına uygun olarak bu kılavuz kitaplarını hazırlaması hem yeni başlayan öğretmenlere büyük kolaylık sağlayacak hem de bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim yapmak öğrencilerin derse güdülenmesini kolaylaştıracaktır.

d) Ders saatinden kaynaklanan problemlere çözüm önerileri

Öğretmenlerimize göre yeni ölçme ve değerlendirme teknikleri öğrencileri birden çok alanda değerlendirme imkanı sağlamakla birlikte öğretmenlere aşırı yükler getirmiştir. Öğretmenlerimiz yeni ölçme ve değerlendirme tekniklerinin tam olarak

uygulanabilmesinin mevcut imkanlar içerisinde mümkün olmadığı görüşündeler. Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ayrılmış olan iki saatin programın uygulanabilirliğine engel olduğu düşüncesindeler. Yeni programda öğrencinin sadece sınav performansının ölçülmediği bunun yerine performans değerlendirmesi yapıldığı için her öğrencinin hafta hafta değerlendirmesi gerektiğini belirten öğretmenlerimiz mevcut ders saati içinde bu teknikleri uygulayamadıklarını belirtiyorlar. Ayrıca öğrenci sayısının fazla olması ve her öğrenci için hazırlanması gereken performans ve proje değerlendirme formları ve kazanım değerlendirme formları gibi ölçme araçlarının uygulanmasının çoğu zaman sosyal hayatlarını olumsuz etkilediği görüşündeler. Öğretmenlerimiz bu tür problemlerin çözümü için ilk etapta ders süresinin arttırılması görüşündeler. Böylelikle müfredat yetiştirme telaşı olmadan ölçme ve değerlendirme işine vakit ayırabilecekleri görüşündeler. Bunun yanı sıra derslik sayısının arttırılarak öğrenci yoğunluğunun azaltılmasının bu problemleri aşmada kendilerine yardımcı olacakları görüşündeler.

e) Öğretmenlerden kaynaklanan problemlere çözüm önerileri

Yaptığımız mülakatlarda ortaya çıkan sorunların bir nedenin de öğretmenlerden kaynaklandığını keşfettik. Öğretmenlerimizin, özellikle programın yürürlüğe girdiği ilk yılda önerilen ölçme ve değerlendirme araçlarına büyük bir yabancılık çektiklerine şahit olduk (K8, K12 ve K14'ün ifadeleri). Özellikle performans ödevlerinin ve portfolyoların hazırlanması ve değerlendirilmesi konusunda büyük sıkıntılar çektiklerini, neyi nasıl yapacaklarını bilemedikleri için istenildiği gibi bir çalışma yapamadıklarını gördük. Ancak mesleğe yeni başlayan, dolayısıyla üniversite eğitiminde yeni tekniklerden haberdar olarak yetişen öğretmenlerimizin programın önerdiği tekniklere yabancı olmadıklarını gördük. Bununla beraber her iki grupta yer alan öğretmenlerimizin ilk dönemlerde büyük bir kaynak sıkıntısı çektiğini tespit ettik.

Her ne kadar Şu an için tekniklere yabancı olmak konusunda bir sorun kalmamıŐ olsa da retmenlerimizin yeni teknikleri daha etkili ve verimli kullanma konusunda bir hizmet içi eğitimine ihtiyaç duyduklarını kendi ifadelerinde rastladık(K8, K12 ve K14'ün ifadeleri).

retmenlerimizin kendilerinden kaynaklı doğan problemleri çözümü için önerdikleri çözüm yolları;

- Programın önerdiği ölçme ve değerlendirme araçlarının etkili kullanımı için kendilerine bu konuda uzman ğretim görevlilerince hizmet içi eğitim faaliyetlerinin hazırlanması.
- M.E.B. tarafından hazırlanmış, içerisinde her türlü ölçme ve değerlendirme tekniğinin tek tek uygulamalı olarak gösterildiği bir kılavuz kitabın hazırlanıp, öğretmenlerimizin rehberliğine sunulması. Öğretmenlerimiz bu kılavuz kitabın hazırlanırken her tekniğin doğru ve etkili kullanımını gösteren örneklerin yanı sıra yanlış kullanımını gösteren örneklerin de olmasının kendilerine büyük yardımı olacağı görüşündeler.

f) ğrencilerden kaynaklanan problemlere çözüm önerileri

retmenlerimizin programın önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerini uygularken yaşadığı problemlerin bir nedeninin de öğrencilerin oluŐturduđunu gördük. Öğretmenlerimiz ğrencilerin kendileri tarafından doldurulan akran değerlendirme formlarının ve öz değerlendirme formlarının objektif bir Şekilde doldurulmadığından dolayı bu ölçme araçlarına güvenemediklerine Şahit olduk (K1 ve K9'un ifadeleri). Öğretmenlerimiz, ğrencilerin arkadaşlarının dersten düşük puan almaması ya da kendisine küsmemesi için akran değerlendirme formlarını objektif olarak doldurmadıkların ötürü faydalı bir değerlendirme yapamadıkları görüşündeler.

Öğretmenlerimizin problem yaşadığı bir problemlerden bir tanesi de bireyselleştirilmiş eğitim alan öğrencilerin değerlendirilmesidir. Öğretmenlerimiz kaynaştırma öğrencisi adı verilen bu öğrencilerin hangi standartlara göre değerlendirilmesi gerektiği konusunda bilgi eksiklikleri olduğu görüşündeler.

- Bireyselleştirilmiş eğitim alan öğrencilerin hangi kriterlere göre değerlendirilmesi gerektiği konusunda hizmet içi eğitim kurslarının açılması.
- Akran değerlendirme ve öz değerlendirme formlarının objektif olarak doldurulmasının öneminin okul rehber öğretmenlerince öğrencilere açıklanması.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Değişen dünya ve bununla değişen eğitim anlayışıyla beraber 2007 yılından itibaren geçerli olmak üzere yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı hazırlandı. Bu yeni programın getirdiği en büyük yenilik öğrencilerin eğitim sürecine aktif katılımının sağlanması, bilgiyi ezberleyen değil onu yapılandıran bir

birey olarak yetiştirmesinin amaçlanmasıydı. Bu düşünceyle hazırlanan yeni öğretim programı dolayısıyla yeni ölçme ve değerlendirme anlayışını da beraberinde getirdi. Yeni programın anlayışına göre öğrencilerin değerlendirmesinde performans değerlendirmesi yapılacaktı. Bu yüzden öğrenciyi eğitim-öğretim süreci içinde birden çok alanda her zaman ölçme ve değerlendirme işine tabi tutmak gerekiyordu. Klasik ölçme ve değerlendirme araçlarının istenilen ölçme ve değerlendirmeyi gerçekleştirmeye yetmeyecek olması birçok yeni ölçme aracının programa girmesine sebep oldu.

Kahramanmaraş ilinde yapmış olduğumuz bu araştırmada yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının getirmiş olduğu ölçme ve değerlendirme araçlarının istenilen düzeyde bir ölçme yapıp yapmadığını araştırdık. Bu araştırma sırasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin yeni programdaki ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanım düzeylerini ve kullanımda yaşadıkları problemlerin ne olduğunu tespit ederek, aksaklıkların giderilmesi için çözüm yollarının ne olduğunu, programın geliştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan modifikasyonların neler olabileceğini araştırdık.

Mülakatımıza katılan öğretmenlerimizin belirttiği üzere genel olarak programın önerdiği ölçme ve değerlendirme teknikleri istenilen düzeyde bir ölçme yapmaya yeterli. Öğrencilerin birden farklı alanlarda eğitim-öğretim süreci boyunca değerlendiriliyor olması klasik yaklaşıma oranla daha sağlıklı ve gerçekçi bir ölçme işi yapmaya yardımcı oluyor. Yapılan mülakatlarda programın önerdiği tekniklerin hedeflenen kazanımları ölçmeye yeterli olduğunu gördük. Her ne kadar önerilen ölçme ve değerlendirme araçları istenilen hedefe uygunsu da uygulama sırasında öğretmenlerimizin problemler yaşadığını gördük. Yaşanan problemlerin nedenleri olarak karşımıza beş etken çıktı.

Bunları;

- velilerden kaynaklı problemler,
- öğrencilerden kaynaklı problemler,
- okul idaresinden kaynaklanan problemler,
- öğretmenlerden kaynaklanan problemler,
- ders saatinden kaynaklanan problemler, şeklinde sıralayabiliriz.

Mülakatımıza katılan öğretmenlerimizden edindiğimiz izlenimler sonucu öğretmenlerimizin en çok şikayetçi oldukları nokta, yeni tekniklerin klasik yöntem ölçme ve değerlendirme tekniklerine oranla hazırlanmasının ve uygulamasının uzun süre gerektirmesi ve yüksek maliyet getirmiş olmalarıdır. Öğretmenlerimiz özellikle her öğrenci için uygulanması gereken performans ve proje görevleri değerlendirme formlarını, kazanım değerlendirme formlarını, portfolyoların oluşturulmasının kendileri için oldukça zahmetli olduğu görüşündeler. Mevcut ders saati içerisinde tüm bu tekniklerin uygulanamadığını bu yüzden ders saatlerinin haftada üç saate çıkarılması görüşündeler. Öğretmenlerimiz her ne kadar teknikleri tanıdıklarını belirtmiş olsalar da yine de ölçme ve değerlendirme konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları görüşündeler. Bu kurslarda özellikle portfolyo oluşturulması ve verimli ölçme işinin nasıl yapılacağına vurgulanmasının kendilerine yardımcı olacağı görüşündeler. Öğretmenlerimizin kendilerine rehberlik niteliği taşıyacak, içerisinde ölçme ve değerlendirme tekniklerinin anlatıldığı ve örnek uygulamaların yer aldığı bir kılavuz kitaba ihtiyaç duyduklarını gördük. Yaptığımız mülakatlarda programa dair bir eleştiri ise programda sözlü ölçmeye yeteri yer verilmiş olmaması. Öğretmenlerimize göre sözlü ölçme programının içinde yer almalı. Ayrıca öğrencilerin sadece öğretmenlerce

değil velilerce de değerlendirilmesi gerektiği, byylelikle ailelerin velisi oldukları öğrencilerin durumunu daha iyi değerlendirebileceği görüşündeler. ğretmenlerimizle kendilerinin öğrencilerce ya da velilerce değerlendirilmesini konuştğumuzda, bu uygulamanın ğretmen performansını olumlu yönde etkileyeceğini ancak bir takım sorunları da beraberinde getirebileceğini belirttiler.

Sonuç olarak diyebiliriz ki öğretmenlerimiz genel olarak programın lme ve değerlendirme aştamasından memnun durumdadır. Yaştadıkları problemlerin zlebilecek durumda olduğunu göz önüne alırsak Kahramanmaraşt ilinde ilköğretim okulların görev yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ğretmenlerinin hizmet içi eğitim kursları ve hazırlanacak kılavuz kitaplar ile birlikte lme ve değerlendirme iştine yönelik problemleri büyük lde ortadan kalkacaktır.

ÖZET

Ulu, Anıl, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Derslerinde Kullandıkları Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri ile Programın Önerdiği Tekniklerin Karşılaştırılması (Kahramanmaraş Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yard. Doç. Dr. Yıldız Kızılabdullah, 84 s.

Bu çalışmada yeni hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında yer alan ölçme ve değerlendirme teknikerinin verimliliği incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise yapılandırmacı yaklaşımda ölçme ve değerlendirme tekniklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Kahramanmaraş'da görev yapan on beş Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeniyle görüşmeler yapılmış, böylelikle öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme aşamasında karşılaştıkları problemler incelenmiştir. Yaptığımız görüşmeler sonucunda yeni programın, ölçme ve değerlendirme işinde, öğretmenlere büyük kolaylıklar getirdiği tespit edilmiştir. Getirilen kolaylıkların yanı sıra bir takım sorunlarında ortaya çıktığı görülmüştür. Bu sorunların 6 başlık altında toplandığı tespit edilmiş ve bu sorunlara alternatif çözümler önerilmiştir.

- 1- Velilerden kaynaklanan problemler*
- 2- Okul idaresinden kaynaklanan problemler*
- 3- Görev bölgesinden kaynaklanan problemler*
- 4- Ders saatinden kaynaklanan problemler*
- 5- Öğretmenlerden kaynaklanan problemler*
- 6- Öğrencilerden kaynaklanan problemler*

Bu araştırma yeni programın eksikliklerini görmek ve bu eksiklikleri giderme konusunda araştırmacılara rehberlik edecektir.

SUMMARY

Ulu, Anıl, Comparison Between Measurement and Evaluation Techniques Used by Teachers of Religious Culture and Ethics and The Techniques Recommended by The Program (Kahramanmaras Example), Master's Thesis, Advisor: Assistant Professor Yıldız Kızılabdullah, 84 p.

In this thesis we searched, productivity of new program's measurement and evaluation techniques. This thesis is three parts. In the first part, research method is written. In the second part we searched, measurement and evaluation techniques in constructivism. In the last part, we made fifteen interviews with teachers of religious culture and ethics (in Kahramanmaras). We asked to teachers some questions about new program. We found out some easiness and problems at these interviews. We can explain these problems and solutions at six topics.

- 1- Problems from guardian of student*
- 2- Problems from school management*
- 3- Problems from school environment*
- 4- Problems from academic calendar*
- 5- Problems from teachers*
- 6- Problems from students*

This thesis is a guide for researchers about new program's measurement and evaluation techniques and its problems.

BİBLİYOGRAFYA

AÇIKGÖZ, Kamile Ün, *Aktif Öğrenme*, İzmir, Eğitim Dünyası Yayınları, 2005.

ALTAŞ, Nurullah, *Öğretmen El Kitabı*, Dem Yayınları, İstanbul, 2007.

ALTAŞ, Nurullah, AY, Mahmut, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

ALTUNIŞIK , Remzi, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Kitabevi , Sakarya, 2005.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2003, c.36, sayı.1-2

BİLGİN, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara, 1988.

BİLGİN, Beyza, *Türkiye’de Din Eğitimi*, Ankara, 1980.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Binbaşoğlu Yayınevi, Ankara , 1983.

ÇAM, Ömer, BAYRAKLI, Bayraktar, *İmtihan Pedagojisi ve Ölçme- Değerlendirme Teknikleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı yayınları, İstanbul, 1992.

DEMİREL, Özcan, *Eğitimde Program Geliştirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2000.

DEMİREL , Özcan, *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme-Öğretme Sanatı*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2004.

DİKİCİ, Turgut, *Çoklu Zeka Kuramında Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.

DUMAN, Bilal, *Öğrenme-Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğretim*, Ankara, An Yayıncılık, 2004.

ERGİNER, Ergin, *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.

ERGİNER , Ergin, *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*, Öğreti Yayıncılık, Ankara ,2004.

GÜNEŞ, Firdevs, *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2007.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu

KARAHAN, Uğur, *Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Metotlarından Grid, Tanılayıcı Dallonmuş Ağaç ve Kavram Haritalarının Biyoloji Öğretiminde Uygulanması*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KARSLI, Mehmet Durdu, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Öğreti Yayınları, Ankara, 2004.

KIZILABDULLAH, Yıldız, *Din Öğretiminde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.

KIZILABDULLAH, Yıldız, *Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.

KUŞ , Elif, *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Anı yayıncılık, Ankara, 2007.

KÜÇÜKAHMET , Leyla, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Nobel Yayın

Dağıtım, Ankara, 2004.

ORHAN, Ahmet Turan, *Fen Eğitiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerinin İlköğretim Öğretmen Adayı, Öğretmen ve Öğrenci Boyutu Dikkate Alınarak İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007.

ÖCAL, Mustafa, AY, Mehmet Emin, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, UÜB, Bursa, 1994.

ÖZDEN, Yüksel, *Eğitimde Yeni Değerler*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2005.

TAN, Şeref, *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2006.

TAŞDEMİR, Mehmet, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Ocak Yayınları, Ankara, 2000.

TEKİN, Halil, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınevi, Ankara, 1977.

TEKİN, Halil, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2007.

TOSUN, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2005.

TURGUT, Fuat, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Ankara, 1977.

YALÇINKAYA, Elvan, *İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2009.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

YILDIRIM, Alparslan, *İlköğretim Okulları İkinci Kademedeki Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Görüşler*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

YILMAZ, Hasan, SÜMBÜL, Ali Murat, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003.

YURDAKUL, Bünyamin, *Eğitimde Yeni Yönelimler, Yapılandırmacılık*, PegemA Yayınları, Ankara, 2005.

http://iogm.meb.gov.tr/files/size_ozel/olcme_ve_degerlendirme.pdf

iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/669/file/sinav%20turleri.ppt

www.egitim.aku.edu.tr/hhdemirel.ppt

<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/199814F%C4%B0TNAT%20KAPTAN.pdf>

www.baskent.edu.tr/~filizk/otmg/egt-301-62.ppt

<http://tefsrv.sdu.edu.tr/egitim/otmg/KavramHarit.pdf>

<http://secure.tudem.com/portfolio/portfolioDetail.aspx?itemID=1666&ppID=6601>

EKLER

Ek 1: Mülakatlarda kullanılan sorular.

Ölçme ve değerlendirme nin amacı nedir ?

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerinin amaca uygunluk durumu nasıldır ?

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerini hangi düzeyde kullanıyorsunuz ?

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerinin uygularken yaşadığınız problemler nelerdir?

Yaşadığınız problemlere çözüm önerileriniz nelerdir?

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının önerdiği ölçme ve değerlendirme tekniklerinin klasik yaklaşıma göre olan üstün ve zayıf yönleri nelerdir ?

Yeni İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının ölçme ve değerlendirme boyutunda işlevselliğini artırıcı ne gibi tedbirler alınabilir ?

